

Bíró Ágnes

**Az új szlovák sajtótörvény születése
2008**

Budapest, 2008. november, 2. szám

ISSN 2060-0607
ISBN 978-963-88088-5-1

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czákó Zsolt
Nyomdai munkák
Műegyetemi Kiadó
Felelős vezető: Wintermantel Zsolt
www.kiado.bme.hu

Tartalomjegyzék

1. A KORÁBBI SZABÁLYOZÁS.....	4
2. AZ ÚJ SAJTÓTÖRVÉNY ELFOGADÁSA	5
3. BELFÖLDI ÉS KÜLFÖLDI REAKCIÓK A TÖRVÉNYRE.....	7
4. KIFOGÁSOLT RÉSZEK	9
5. ÖSSZEFOGLALÁS	13
6. A SAJTÓTÖRVÉNY ALKOTMÁNYOSSÁGI FELÜLVIZSGÁLATÁT KÉRVÉNYEZŐ BEADVÁNY RÖVID ISMERTETÉSE	22
<i>1. számú melléklet.....</i>	<i>25</i>
<i>2. számú melléklet.....</i>	<i>39</i>
KAPCSOLÓDÓ LINKEK.....	43

1. A korábbi szabályozás

A szlovák törvényhozás több mint 40 év után 2008. április 9-én új sajtótörvényt fogadott el, ami 167 szám alatt jelent meg a törvénytárban, azaz kihirdetésre került és 2008. június 1-jén lépett hatályba. Egy új sajtótörvényre vitathatatlanul szüksége volt az országnak, hisz a korábbi (81/1966) sajtótörvény 1966 óta hatályos és ezalatt 11-szer módosították. Csehszlovákia szétválása után (1993) mindkét jogutód államban ez a törvény is az önállóan építkező szuverén államok jogrendjének keretében változott.

Csehországban már 2000-ben új törvényt fogadtak el, hatályon kívül helyezve ezzel a 1996. évi 81 számú sajtótörvényt. Az eredeti cseh törvényjavaslat széleskörű társadalmi vitát váltott ki. A cseh törvényalkotók, engedve a közélet és a szakmai szervezetek nyomásának, végül egy olyan törvényt fogadtak el, amely megfelel a nemzetközi és szakmai elvárásoknak.

Szlovákiában is több kísérlet történt egy új – a 90-es évektől lezajlott társadalmi átalakulásokat tükröző - sajtótörvény elfogadására, de az ehhez szükséges többséget a korábbi kormányzatoknak nem sikerült biztosítaniuk a törvényhozásban. Az 1966-os évi 81 számú törvényben viszont két jelentősebb módosítás történt 1998-ban, majd 2000-ben.

Az 1998-as módosítások tartalmi korlátozásokat vezettek be a választási kampánnyal kapcsolatban és lehetőséget adtak a kormánynak, hogy bírságot szabjon ki azok megsértése esetén. A 2000. évi módosítás kiszélesítette a tartalmi korlátozások körét és e körben nevesítette például a háború vagy a kábítószeres fogyasztásának propagálását.

Ezek a módosítások, bár a kormánynak bizonyos sajtószabadságot is érintő hatáskört biztosítottak, de az akkori politikai légkörben szinte észrevétlenek maradtak. A gyakorlatban történő alkalmazásukról nincs tudomásunk.

2. Az új sajtótörvény elfogadása

A 2006-os választásokat követően a politikai légkörben óriási változás történt.

Míg azt megelőzően a vulgárisan nacionalista megnyilvánulások a társadalmi diskurzus szélére szorulni látszottak, az új kormány megalakulását követően a fősodorba kerültek vissza. A Robert Fico által vezetett új kormány koalíciós pártjai számára (SNS, HZDS, SMER) a nacionalista megnyilvánulások szinte közös eszmei alapot képeznek, és csak ezek stílusában van különbség. A korábbi baloldali párt nacionalista szárnyából alakult SMER – SD (Irány - Szociáldemokrácia), a vulgárisan magyarellenes SNS (Szlovák Nemzeti Párt), valamint a Vladimír Mečiar vezette HZDS (Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom) alkotta kormány az egykori Mečiar-kormányra emlékeztet – amikor 1994 és 1998 között a HZDS kormánykoalíciót kötött a Szlovák Nemzeti Párttal (SNS) és a Szlovákiai Munkáspárttal (ZRS). Erre az időszakra a demokratikus jogok háttérbe szorítása és a szólás- és sajtószabadság korlátozása volt jellemző.

Robert Fico kormányzásának első napjaiban világosan hangot adott felfogásának a sajtó és politika viszonyával kapcsolatban, mikor azt nyilatkozta a volt kormánypártokhoz szólva, hogy *„hatalom, pénz és sajtó volt a kezetekben, és mégsem nyertétek meg a választásokat”*.

Ebből az árulkodó kijelentéséből kitéunik, hogy számára a sajtó a hatalom megszerzésének és megtartásának eszközét jelenti. A hatalommal és pénzzel a sajtót „igába fogni”, majd a sajtó a médiák erejével saját politikai hatalmatmukat megtartani, befolyásukat kiszélesíteni.

Az előző kormány idején a véleménynyilvánítás szabadságát élvező, ellenőrző szerepet betöltő sajtó kormányzati nyomást nem érzékelt, viszont az új baloldali-nacionalista kormányzat kommunikációjának egyik alapelemévé vált a kritikus hangú sajtó ostromozása. S mivel a mérvadó médiumok behódoltatása nem igazán járt sikerrel, a kormányfő nem egészen egy évvel később, elégedetlenségét a sajtóval kapcsolatban újra kifejezte: *„A médiumok ennek a kormánynak politikai ellenzékévé váltak és a polgároknak nincsenek objektív információi lépéseinkről... Mi ugyanis a közszolgálati médiumokat azért fizetjük, hogy objektívan tájékoztassanak.”* A kormányfő ebben az esetben az „objektív információ” alatt „pozitív információ”-t ért és elfeledkezik arról, hogy nem a kormány, hanem a polgárok fizetik a közszolgálati médiumokat, a pénz, amivel a kormány rendelkezik nem a kormány, a kormányfő tulajdona.

Szándékát populista retorikába csomagolta, miszerint céljuk a *„a polgárt védeni a sajtó elfogultságával szemben”*, mert *„a médiumok hazudnak, hazugságokat és féligazságokat írnak”*. Ennek eszközeként nyíltan az új sajtótörvényt és azon belül a választadáshoz való jogot jelölte meg, amellyel a saját állítása szerint nem fog élni, de minisztereit nem fogja visszatartani ettől, és mivel a választadás feltételei bonyolultabbá váltak, az egyszerű polgár – kit a törvény hivatott lett volna megvédeni - ezt a jogot csak nehezen érvényesítheti.

Nagyon hamar nyilvánvaló lett, hogy a kormány nemcsak az írott, de az elektronikus médiumokat is uralni akarja. A szlovák közszolgálati televízió és rádió tanácsának tagjai megválasztására vonatkozóan 2007-es év végén a koalíciós tanács ülést követően tett

kormányfői nyilatkozat már senkit sem lepett meg: „Érthető, hogy olyan embereket akarunk oda, akik a mi nézeteinket képviselik.”

Ezzel egyébként az egykori HZDS-es Ivan Gašparovič köztársasági elnök is egyetért, ugyanis kijelentette, hogy „Olyan médiumoknak kellene alakulniuk, amelyek bemutatnák a kormány, a parlament és az államot irányító szervek döntéseit.”

2008 márciusában Robert Fico miniszterelnök kijelentette, hogy „ragaszkodunk a szigorú sajtótörvényhez, mert teljesen elfogadhatatlan az, amit egyes médiumok megengednek a kormánnyal szemben.”

Ilyen „szándéknyilatkozatok” után és a felvázolt politikai kontextusba helyezve egyáltalán nem véletlen, hogy az új sajtótörvény nagy visszhangot keltett. A törvénytervezettel kapcsolatosan mind a szlovák ellenzéki pártok, a hazai és külföldi szakmai szervezetek megfogalmazták kifogásaikat.

Az EBESZ külön jelentésben elemezte a törvényjavaslatot.¹⁾ Haraszti Miklós e szervezet képviselőjében személyesen is tárgyalásokat folytatott Szlovákiában.

A sajtótörvény tervezetének módosítása érdekében az ellenzéki pártok a szlovák parlamentben egységesen léptek fel, a közös módosító javaslatok kidolgozásával és beterjesztésével a törvényjavaslat tárgyalása során a MagyarKözlépcső Pártjának (MKP) kulturális alelnöke – Bíró Ágnes volt megbízva. (lásd. 1 sz. melléklet) Ezek a módosító javaslatok a nemzetközi szervezetek, valamint a hazai szakmai szervezetek ajánlásainak megfelelő törvény megalkotását célozták.

A törvényjavaslat tárgyalása során a koalíciós képviselők minden ellenzéki képviselő által benyújtott módosító javaslatot elutasítottak, ám koalíciós képviselők által benyújtott módosításokat megszavazták, amelyek viszont csak részben enyhítették a sajtótörvény kritizált szigorát és megkötéseit.

Az új szlovák sajtótörvényt 2008. április 9-én fogadta el a parlament. A törvényt a köztársasági elnök április 25-én írta alá és 2008. június elsejével lépett hatályba.¹

¹ The analysis is available in English at: <http://www.article19.org/pdfs/analysis/slovakia-press-leg-st.pdf> and in Slovak at: <http://www.article19.org/pdfs/analysis/slovakia-press-leg-st-slov.pdf>

3. Belföldi és külföldi reakciók a törvényre

Rögtön a törvény elfogadását követően az ellenzék vezető politikusai kijelentették, hogy a törvény jobbá tétele érdekében további lépésekre készülnek, egyrészt a törvény módosítását fogják kezdeményezni a parlamentben, valamint az alkotmánybírósághoz való fordulást is megfontolják.

Csáky Pál, az MKP elnöke hangsúlyozta, hogy a jobb sajtótörvényért való küzdelmet nem tartja befejezettnek. Mikuláš Dzurinda, az SDKU-DS elnöke szerint pártjának egyik programcélja lesz a sajtótörvény mihamarabbi módosítása. Pártjának szakértői az alkotmánybírósághoz való fordulás lehetőségét is megvizsgálják. A kereszténydemokrata Daniel Lipšic szerint, bár nincs határozott nézete arról, hogy a törvény alkotmányellenes-e, de *„nem mindig minden alkotmányellenes, ami rossz.”*

Ivan Gašparovič köztársasági elnök 2008. április 18-án találkozott a szakmai szervezetek képviselőivel, amelyet követően kijelentette, hogy a törvényben semmi olyat nem talált, ami miatt azt a parlamentnek visszaküldené. Azt is megjegyezte, hogy *„ha azok, akik a törvény tartalmával nincsenek megelégedve, az alkotmánybíróság döntésével sem lesznek megelégedve, lehetőség van arra, hogy egy még függetlenebb bíróság döntsön, az európai bíróság.”* A köztársasági elnök a sajtó képviselőitől fél év türelmi időt kért, amely időszak alatt a törvény hatásai a gyakorlatban is megmutatkoznak.

Az Újságírók Szlovák Szindikátusának (Slovensky syndikát novinárov²) elnöke, Zuzana Krútková a köztársasági elnök által javasolt fél éves moratóriumot elutasítva kijelentette, hogy a törvény fél éven belül az alkotmánybíróságra kerül. Június közepén a szervezet az ombudsmanhoz fordult, aki közvetlenül kezdeményezhetné a törvény alkotmányossági vizsgálatát az alkotmánybíróságon.

Az Európai Unióban is eltérő reakciókat váltott ki a törvény elfogadása.

Hannes Swoboda a szocialista frakció alelnöke azt nyilatkozta (2008. 4.25-én), hogy *„a sajtótörvény szövege hasonló az európai országok sajtótörvényeihez, ezért nem látunk okot a beavatkozásra. Természetesen, a törvény implementációját figyelemmel kísérjük.”*

Az Európai Parlament külügyi bizottságának alelnöke Michael Gahler a törvényjavaslatot *„a sajtószabadság, a polgárjogok és az EU demokratikus alapelvei elleni támadásnak”* nevezte.

Az európai parlament liberális frakciója is levélben fejezte ki aggodalmát a sajtótörvénnyel kapcsolatban, kiemelten a válaszadási jogot említve.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet képviselője Haraszi Miklós április 11-én úgy nyilatkozott, hogy *„Nagyon csalódott vagyok a feltételekkel, amelyeket az új*

² <http://www.ssn.sk/>

*törvény a sajtó számára kialakít Szlovákiában. A szerdai szavazás a politikusoknak aránytalan befolyást biztosít az újságok tartalmára.” Hozzátette, hogy ez ellentétes Szlovákia nemzetközi kötelezettségeivel is.*³

³ [11.04.08] www.rsf.org, Vyhlásenie zástupcu OBSE pre slobodu médií (M. Harasztiho) o slovenskom tlačovom zákone: www.osce.org/item/30623.html

4. Kifogásolt részek

A belföldi és nemzetközi visszhangnak köszönhetően tehát néhány feltűnően korlátozó elem kikerült a törvényjavaslatból, de a parlament által végül elfogadott változat még mindig több pontban ellentmondásos maradt.

Az MKP jogi elemzést készített a törvényről, amely annak feltehetően alkotmányba ütköző részeit vizsgálta. Az alábbiakban az ebben megállapított vitás törvényi részeket ismertetjük:

Az alkotmányos háttér felvázolása érdekében először is hivatkoznunk kell a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. cikkelyére, amely tiltja a cenzúrát, valamint biztosítja a szólásszabadságot és a tájékoztatáshoz való jogot. A szólásszabadságot korlátozni csupán törvénnyel lehet, ha az a demokratikus társadalomban elkerülhetetlen mások jogainak és szabadságának védelmére, az állam biztonságára, a közrendre, valamint a közegészségre és közérkölcsekre tekintettel. Ez az alkotmányos rendelkezés összhangban áll az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezményének 10. cikkelyével, amely kimondja, hogy *„Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon túl és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgóképfelvételek működését engedélyezéshez kössék.”* *„E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vetendő alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.”*

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának, valamint az Európai Emberjogi Bíróság ítélezési gyakorlatából kiindulva megállapítható, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása csak a fentebb idézett feltételek együttes fennállta esetén lehetséges. Vagyis kizárólag törvény alapján, a 10. cikkelyben felsorolt esetekben, és akkor is csak a célra tekintettel szükséges mértékben.

A 2008. évi 167. törvény az időszaki sajtóról és a hírügynökségekről (továbbiakban sajtótörvény) a fentebb alapelveknek a következő pontjaiban nem felel meg:

A törvény **4. cikkelye** az információforrás védelmét szabályozza. A rendelkezés a kiadó, a hírügynökség és az újságíró kötelezettségévé az értesülési forrásával kapcsolatosan a teljes hallgatást teszi, amely alól kizárólag az információt nyújtó természetes személy adhat felmentést. Ez a teljes hallgatást parancsoló rendelkezés a forrás védelmének elvével és céljával ellentétes, hisz ennek az újságíró számára jognak, amolyan privilégiumnak kell lennie, amely munkájuk előmozdítását célozza. Ez a törvényben szereplő fordított jogi

konstrukció abszurd helyzeteket teremthet, hisz az újságíróknak és kiadóknak akkor is tartózkodnia kell az információforrás megnevezésétől, amikor éppen vele (a forrással) szemben fordulnak bírósághoz hamis információk nyújtása miatt. Mivel az arányosság elvével ellenkezik, paradox módon ebben a formában a forrás védelme éppen az újságírói munka akadályává válhat.

A 7. és a 8. cikkelyek párhuzamosan szabályozzák a sajtó-helyreigazítás valamint a válaszadás jogát.

Komoly gondot jelent, hogy a sajtó-helyreigazítás és a válaszadás jogintézményei átfedik egymást. Ez a szabályozás ugyanis lehetővé teszi olyan helyzet előfordulását, amikor az érintett személy ugyanazon adat kapcsán követelheti mind helyreigazítás, mind válasz megjelentetését. Ezenfelül még a Polgári Törvénykönyv 13. cikkelyének személyiségvédelmi és 19b. cikkelyének a jogi személyek jó hírnevét védő eszközeit is igénybe lehet venni.

Ezáltal a törvényhozó háromszorosan is szankcionálja ugyanazt. Ez a megoldás ellentétes az Alkotmány 26. cikkelyében kimondott szükségesség elvével. Ha ugyanis már egyszer elégtételre sor került, a másodszori elégtétel már felesleges, tehát nem szükséges. Az érintett személy jogainak védelmét egyetlen jogintézmény keretében is biztosítani lehet, ahogy ezt például a Cseh Köztársaságban is megoldották.

A 7. cikkely a sajtó-helyreigazítási jogot szabályozza.

A sajtó-helyreigazításhoz való jogosultság fennáll, tekintet nélkül arra, hogy az érintett személy becsületét, méltóságát, vagy a jogi személy jó hírnevét a valótlan adat érinti-e, vagyis tekintet nélkül arra, hogy alkalmas-e az érintett személy jogaiban sérelmet okozni.

Egy meghatározott szöveg megjelentetésének kötelezettsége súlyos beavatkozásnak számít és a kiadó és a hírügynökség alkotmányos jogainak jelentős korlátozása. Amennyiben azonban a helyreigazítási kívánt adat nem alkalmas az érintett természetes és jogi személynek jogsérelmet okozni, a kiadó és a hírügynökség jogainak ilyen mértékű korlátozása ellenkezik az alkotmány 26. cikkelyével, mivel ez a korlátozás nem mások jogai és szabadsága védelmének érdekében történik, mivel azokat sérelem sem érte. Ilyen korlátozás az arányosság követelményének sem felel meg.

Teljesen abszurd, hogy a kiadó és a hírügynökség akkor is kötelesek a helyreigazítást megjelentetni, ha a helyreigazítandó adat a valóságnak megfelel, vagyis akkor is, amikor a válaszadás iránti igény nem is jött létre. Ugyanis a jogalkotó a helyreigazítás elutasítására alapot adó okok közé ezt nem sorolta be.

A 7. és 8. cikkely - a megjelentetés elutasítására alapot adó okok

A helyreigazítás és a válaszadás jogának szabályozása egyéb okokból is aránytalan. A kiadó és a hírügynökség nem utasíthatja el a helyreigazítás illetve a válasz megjelentetését számos jogos (legitim) esetben sem, például akkor sem, ha:

- nem teljesültek a helyreigazítás és a válasz megjelentetésének feltételei,

- a megjelentetés törvénybe ütközne, sértené a jó erkölcsöt vagy bűncselekményt valószínűsítana meg,
- a válasz megjelentetését igénylőnek az adat vonatkozásában lehetősége volt előzetesen véleményt nyilvánítani, de ő ezzel a lehetőséggel nem élt, és ezt a kiadó és hírügynökség bizonyítani tudja,
- a válasz megjelentetését igénylőnek a tényállítást tartalmazó szöveg megjelentetése előtt lehetősége volt az állítással kapcsolatosan véleményt nyilvánítani és ezt a szöveg tartalmazza is,
- a válasz megjelentetését igénylő olyan tartalmú válasz megjelentetését követeli, amely tartalom kérelmére már korábban nyilvánosságra lett hozva.

A sajtótörvény 7, 8, 9. cikkelyei (nyilvános diskurzus tilalma):

A sajtótörvény 7. cikkelyének 5. bekezdése (helyreigazítás), 8. cikkelyének 5. bekezdése (válaszadás), valamint 9. cikkelyének 5. bekezdése (utólagos közlemény/tájékoztató) kizárja, hogy a helyreigazítással, válasszal vagy utólagos közleménnyel kapcsolatosan a sajtótermékben bármikor, bárhol bármiféle értékelő nyilatkozat jelenjen meg. Ezzel a korlátozással nem lehet egyetérteni, mivel sérti az alkotmány 26. cikkelyét. Az eset konkrét körülményei, amelyek csak utólagosan merülnek fel, vagy derülnek ki, alapvető jelentőségűek lehetnek a nyilvánosság tájékoztatása, a közvélemény kialakulása szempontjából.

A korlátozásnak ilyen módja, a nyilvános diskurzus (párbeszéd) megszűnését eredményezheti.

A helyreigazítás, a válaszadás, valamint az utólagos közlemény „utolsó szó jogaként” történő szabályozása alkotmányjogilag elfogadhatatlan.

A sajtótörvény 10. cikkelyének 4. bekezdése (arányos pénzbeli elégtétel)

A 10. cikkely 4. bekezdése alapján, ha a kiadó vagy hírügynökség egyáltalán nem jelenteti meg a helyreigazítást, a választ vagy az utólagos közleményt, vagy a megjelentetésre vonatkozó valamely előírást nem tart be, akkor annak a személynek, aki a megjelentetést igényelte, joga van arányos pénzbeli elégtételre 50 ezer és 150 ezer szlovák korona közötti összegben.

Az arányos pénzbeli elégtétel ezen szabályozása felesleges és aránytalan, ami ellentétben áll az Alkotmány 26. cikkelyének 1 és 4 bekezdésével és az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 1 és 2 bekezdésével. Megjegyezzük, hogy már a Polgári Törvénykönyv 13. cikkelyének 2 és 3 bekezdése vagy 19b cikkelyének 2 és 3 bekezdése is lehetőséget biztosít az érintett személy részére nem vagyoni kártérítés megítélésére vagy arányos elégtételre, amennyiben a sajtó megsértette személyhez fűződő jogait illetve jó hírnevét. Ezért nem szükséges további kétszeres szankcionálási lehetőséget bevezetni. Azt is megállapíthatjuk, hogy ebben az esetben nincs is mit kárpótolni, ugyanis a kár nem azáltal keletkezik, hogy a helyreigazítást, a választ, illetve az utólagos

közleményt nem jelentették meg, hanem a valótlan állítás megjelentetése által. Éppen ezért a rendelkezések legitim célja hiányzik.

Különösen veszélyesnek tartjuk, hogy a 10. cikkely 4. bekezdése azt sugalmazza, hogy a bíróság minden esetben köteles legalább 50 ezer koronát megítélni, miközben az eset körülményei egyáltalán nem kell, hogy indokolják bármiféle pénzösszeg megítélését.

Ebben az esetben az arányos pénzbeli elégtétel jogintézménye nemcsak a saját elnevezésében szereplő „arányos” jelzővel, hanem az arányosság alkotmányos elvével is ellentétbe kerül.

5. Összefoglalás

A Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. cikkelyét és az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyét a sajtótörvény alábbi rendelkezései sérthetik:

1. a törvény 4. §-a az információforrás védelméről, mivel ellentétben az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával, az információforrás védelmét az újságíró kötelezettségeként és nem jogaként szabályozza, és ez a szabályozás lehetetlenné teszi, hogy az újságírók, lapkiadók vagy hírügynökségek a valótlán információt nyújtó forrással szemben fellépjenek;
2. a törvény 7-8. §-ai, mivel a sajtóközlemény által érintett személyeknek kettős (sőt háromszoros) védelmet nyújtanak, amellyel aránytalanul korlátozzák a véleménynyilvánítás szabadságát és az információkhoz való hozzáférés jogát;
3. a törvény 7 §-a, mivel a helyreigazítási jogot arra való tekintet nélkül biztosítja, hogy az érintett személy jogai sérültek-e vagy sem. A lapkiadók vagy hírügynökségek akkor sem utasíthatják el a helyreigazítás közzétételét, ha a helyreigazítani kívánt adat megfelel a valóságnak. A korlátozás tehát nem mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja, amely ellentétben áll az alkotmány 26. cikkelyével és az egyezmény 10. cikkelyével;
4. a törvény 7-8. §-ai, mert a helyreigazítási jog és a válaszadási jog szabályozása kiegyensúlyozatlan a kiadók és hírügynökségek jogaihoz viszonyítva, mivel ez utóbbiaknak több legitim ok fennállta esetén sincs joguk elutasítani a helyreigazítás vagy válasz közzétételét (például, ha a közzététel törvényt, közérkölcstört sértene, vagy bűncselekményt valósítana meg);
5. a törvény 7, 8, 9. §-ai, mivel a jogalkotó a helyreigazítás, válasz vagy utólagos tájékoztatást követően minden nyilvános diskurzust megtiltott azon témák vonatkozásában, amelyeket a helyreigazítás, válasz vagy utólagos tájékoztatás érintett;
6. a törvény 10. §-ának 4. bekezdése, mivel lehetőséget ad a lapkiadók vagy hírügynökségek kétszeres szankcionálására.

1. sz. melléklet

Az ellenzék közös módosító javaslatai az időszaki sajtóról és a hírügynökségekről szóló kormányzati törvénytervezethez

Beterjesztő Dr. Biró Ágnes az MKP parlamenti képviselője
(2008. április 8.)

526-os sorszámú parlamenti irat - második olvasat

Összhangban a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának tárgyalási rendjéről szóló 1996. évi 350. törvény (házaszály) rendelkezéseivel az alábbi módosító és kiegészítő javaslatokat terjesztem elő:

Az I. fejezet:

1. A 4.§ címével együtt a következőképpen hangzik:

„4.§

A hírforrás és tartalom védelme

1) Természetes személy vagy jogi személy, aki részt vesz információk beszerzésében vagy feldolgozásában közlés céljából időszaki sajtótermékben, hírügynökségi közleményben, jogában áll megtagadni tájékoztatás nyújtását bíróság, vagy más közhatalmi szerv részére ezen információk forrásáról, eredetéről vagy tartalmáról.

2) Természetes személy vagy jogi személy, aki részt vesz információk beszerzésében vagy feldolgozásában közlés céljából időszaki sajtótermékben, hírügynökségi közleményben, jogában áll megtagadni olyan dolgoknak bemutatását vagy kiadását bíróság, vagy más közhatalmi szerv részére, amelyekből megállapítható lenne ezen információk forrása, eredete vagy tartalma.

3) Az 1 és 2 bekezdésben biztosított jog nem érinti a bűnpártolást tiltó, vagy bűncselekmény megakadályozására vagy bejelentésére vonatkozó külön törvényben előírt kötelezettségeket.

4) Az 1 és 2 bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak az időszaki lapkiadó bejelentési kötelezettségére külön előírásban szabályozott apróhirdetések kapcsán. „

Indoklás

A hírforrás védelmét, mint a sajtót (médiát) megillető jogot és nem, mint kötelességet kellene megfogalmazni. Valamint alkalmazni kellene mindenkire, aki professzionálisan információk terjesztésével foglalkozik.

Az EBESZ a sajtótörvény kormányzati törvénytervezetével kapcsolatos állásfoglalásában emlékeztet arra, hogy a nemzetközi jogban már hosszabb ideje létezik a sajtót, médiát megillető jog hallgatni értesüléseik forrásáról. Azonban az európai államok többségében az információforrás védelme mint jog vagy privilégium, és nem, mint kötelesség került

megfogalmazásra. Kivétel e tekintetben Svédország, ezért az EBESZ azt javasolja, hogy Szlovákia az európai államok többségének példáját kövesse, és ugyanakkor ne korlátozza ezt a jogot csak a kiadókra, és azok alkalmazottaira, tekintettel a szabadúszó újságírók nagy számára Szlovákiában.

2. 6. § 1. bekezdését kihagyni

Az eddigi 2-5 bekezdéseket, mint 1-4 jelölni

Indoklás

Az EBESZ egyik legfontosabb ajánlásáról van szó, amely a következőképpen hangzik:

A 6.§ 1. bekezdését a törvénytervezetből teljesen el kellene hagyni. Felesleges, pontatlan, túl általános és a végrehajtó hatalom képviselőinek sosem szabadna lehetőséget biztosítani a média bírságolására.

A nyomtatott sajtó működését és tevékenységét szabályozó törvényeknek nem szabadna tartalmi korlátozásokat felállítaniuk. Bizonyos fajtájú információk közlésének tilalmát általános hatályú törvényekben kellene megfogalmazni, mint a polgári vagy büntető törvénykönyvek. Például a Büntető Törvénykönyv 423-424.§-ei tiltják a gyűlöletkeltést.

Ezeknek az általános tilalmaknak egy speciális törvényben való szerepeltetése felesleges megkészszerzés, amely a fogalmak különböző meghatározása mellett feleslegesen áttekinthetatlenné teszi a Szlovák Köztársaság jogrendjét.

Homályos és pontatlan fogalmak és feltételek jogértelmezési nehézségeket okozhatnak, vagyis teret adhatnak a törvény önkényes és szubjektív értelmezésére, esetleg még visszaélésekre is.

3. A 6. § 3. bekezdése h) pontjában a „11. § szerint” részt „12. § szerint”-re cserélni

Jogszabály szerkesztési módosítás, amely összefügg e módosító javaslat 7. pontjával

4. A 6. § 4. bekezdésének a „11. § 4. bekezdése j) pontja szerint” részt „12. § 4. bekezdése j) pontja szerint”-re cserélni

Jogszabály szerkesztési módosítás, amely összefügg e módosító javaslat 7. pontjával

5. A 7-10.§-okat lecserélni új 7-10.§-okra, az alábbiak szerint:

„7.§

A sajtó-helyreigazítási és válaszadási jog

1) Amennyiben időszaki sajtótermék vagy a hírügynökségi közlemény valótlan, nem teljes, pontatlan vagy a valóságot torzító tényállítást tartalmaz, amely természetes személy becsületét, méltóságát vagy magánszféráját, vagy jogi személy elnevezését vagy jó hírnevét sérti, amely alapján pontosan beazonosítható a természetes személy vagy jogi személy, a természetes személynek vagy jogi személynek jogában áll helyreigazítás vagy válasz ingyenes megjelentetését követelni. Az időszaki sajtótermék kiadója (és a hírügynökség) köteles a helyreigazítást vagy a választ megjelentetni.

2) A válasznak tartalmaznia kell, hogy a tényállítás miben sérti a természetes személy becsületét, méltóságát vagy magánszféráját, vagy a jogi személy elnevezését vagy jó hírnevét és tartalmaznia kell a válasz írásos szövegjavaslatát. A válasznak terjedelmében arányban kell állnia a kifogásolt tényállítással, és ha ennek csak egy része kifogásolt, akkor a kifogásolt részzel. (A válasz) nem tartalmazhatja a kérelmezőnek a válasz megjelentetésére vonatkozó értékelő véleményét és a kérelmezőnek alá kell írnia.

3) Az a személy, akinek kérelmére a kiadó helyreigazítást vagy választ jelentetett meg e törvény alapján, nem követelheti további helyreigazítás vagy válasz megjelentetését a megjelent helyreigazításra vagy válaszra vonatkozóan.

4) A helyreigazítási, válaszadási jog a természetes személy halálát követően a hozzátartozókat illeti meg.

8.§

Az utólagos közleményhez való jog

1) Amennyiben az időszaki sajtótermék vagy a hírügynökségi közlemény közhatalmi szerv előtt folyó személy elleni eljárásról tényállítást tartalmaz, amely alapján pontosan beazonosítható az érintett személy, és ez az eljárás jogerős döntéssel lezárult, az érintett személynek joga van az eljárás végső eredményéről utólagos közlemény megjelentetését kérelmezni. Az időszaki sajtótermék kiadója és a hírügynökség kötelesek az utólagos közleményt ingyenesen megjelentetni.

2) Az utólagos közleményhez való jog a természetes személy halálát követően a hozzátartozókat illeti meg.

9.§

A helyreigazítás, a válasz és az utólagos közlemény kérelmezése és megjelentetésének feltételei

1) A helyreigazítás, a válasz és az utólagos közlemény iránti kérelmet írásos alakban és a kérelmező által aláírtan kell benyújtani.

2) A helyreigazítás, a válasz és az utólagos közlemény iránti kérelemnek tartalmaznia kell annak az időszaki sajtóterméknek nevét és megjelentetésének napját vagy a hírügynökségi közlemény megjelentetésének napját, amely valótlan, nem teljes, pontatlan vagy a valóságot torzító tényállítást tartalmaz, amely természetes személy becsületét, méltóságát vagy magánéletrajzát, vagy jogi személy elnevezését, vagy jó hírnevét sérti, vagy amely közhatalmi szerv előtt folyó személy elleni eljárásról tényállítást tartalmaz. A kérelemnek írásban kell tartalmaznia:

- a) a helyreigazítás szövegét és a valótlan, nem teljes, pontatlan vagy a valóságot torzító tényállítás megállapítását és leírását vagy
- b) a válasz szövegét vagy
- c) utólagos közlemény szövegét

3) A helyreigazítás és a válasz megjelentetése iránti kérelmet legkésőbb a kifogásolt sajtóközlemény megjelentetését vagy nyilvánosságra hozatalát követő 60 napon belül kézbesíteni kell az időszaki sajtótermék kiadójának vagy a hírügynökségnek.

4) Az utólagos közlemény iránti kérelmet az eljárást lezáró határozat jogerőre emelkedését követő 30 napon belül kézbesíteni kell a kiadónak vagy hírügynökségnek, egyébként az utólagos közleményhez való jog megszűnik.

5) Az időszaki sajtótermék kiadója a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény megjelentetése iránti kérelem kézhezvételét követő 8 napon belül vagy az időszaki sajtóterméknek a kérelem kézhezvételét követően előkészített következő számában köteles megjelentetni a helyreigazítást, a választ és az utólagos közleményt. A hírügynökség a válasz vagy utólagos közlemény megjelentetése iránti kérelem kézhezvételét követő 8 napon belül köteles megjelentetni a helyreigazítást, választ vagy az utólagos közleményt.

6) Az időszaki sajtótermék kiadója és a hírügynökség a helyreigazítást, választ vagy utólagos közleményt köteles megjelentetni:

- a) ugyanabban az időszaki sajtótermékben vagy hírlevélben, mégpedig oly módon, hogy a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény egyenértékű helyen és ugyanazon betűtípussal nyomtatva szerepeljen, mint a kifogásolt tényállítást tartalmazó közlemény;
- b) kifejezett „helyreigazítás”, „válasz” vagy „utólagos közlemény” megjelöléssel, valamint a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény megjelentetését kérelmező családi- és keresztnévének vagy (jogi személy) elnevezésének feltüntetésével;
- c) a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény megjelentetését kérelmező által megírt vagy vele előre egyeztetett szöveggel;
- d) (az időszaki sajtótermék kiadója és a hírügynökség) saját költségén.

7) Ha az időszaki sajtótermék megszűnik, annak kiadója köteles a helyreigazítást, választ vagy utólagos közleményt egy általa kiadott, azonos földrajzi területen forgalmazott és azonos gyakorisággal megjelenő másik sajtótermékben megjelentetni. Ha az érintett kiadó már semmilyen időszaki sajtóterméket nem ad ki, ebben a törvényben meghatározott feltételekkel köteles tűrni a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény saját költségeinek terhére való megjelentetését más időszaki sajtótermékben, amelyről a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény megjelentetését kérelmezővel egyezik meg.

10.§

Kivételek a helyreigazítás, a válasz és utólagos közlemény megjelentetésének kötelezettsége alól

Az időszaki sajtótermék kiadója és a hírügynökség nem köteles megjelentetni a helyreigazítást, a választ és utólagos közleményt, amennyiben

- a) a kérelem a 9.§ 3 és 4 bekezdésében meghatározott határidő leteltét követően lett benyújtva
- b) a kérelem nem felel meg a 9.§ 2 bekezdése szerinti követelményeknek
- c) a helyreigazítás vagy a válasz olyan tényállítást kifogásol, amely a helyreigazítást vagy választ kérelmező bizonyítható előzetes jóváhagyásával lett megjelentetve
- d) még mielőtt a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény iránti kérelmet kézhez kapná, saját kezdeményezésből megjelentette a helyreigazítást vagy a 7. § 4. bekezdésében vagy a 8. § 2. bekezdésében felsorolt személyek valamelyikének kezdeményezésére megjelentette a helyreigazítást, választ vagy utólagos közleményt és közben betartotta az e törvény által a helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény megjelentetésére előírt feltételeket
- e) a válasz megjelentetése a közérkölcset sértené vagy a megjelentetéssel bűncselekmény vagy más szabálysértés valósulna meg
- f) a kifogásolt tényállítás harmadik személy nyilvános kijelentésének idézése vagy valóságnak megfelelő közlése és ekként is volt megjelölve vagy bemutatva.
- g)

6. A 10.§ után egy új 11.§ kerül, amely címével együtt a következőket tartalmazza:

„11.§

A helyreigazítási, a válaszadási és az utólagos közleményhez való jog érvényesítése

- 1) Amennyiben az időszaki sajtótermék kiadója vagy a hírügynökség egyáltalán nem jelentetik meg a helyreigazítást, a választ és az utólagos közleményt vagy nem tartják be a megjelentetés valamely feltételét, a megjelentetést az időszaki sajtótermék kiadójánál vagy a hírügynökségnél kérelmező személy kezdeményezésére a bíróság dönt (a megjelentetésről).
- 2) Az 1 bekezdés szerinti eljárást a bíróságnál a helyreigazítás, a válasz és az utólagos közlemény megjelentetési határidejének elteltét követő 30 napon belül kell kezdeményezni, egyébként a helyreigazítás, válasz és utólagos közlemény megjelentetésének bírósági úton történő követeléséhez való jog megszűnik.

Indoklás

Az EBESZ ajánlásai:

- A visszaélések lehetőségének megakadályozása érdekében javasoljuk, hogy a helyreigazítási és válaszadási jogot egy jogintézménnyé vonják össze, amellyel csak abban az esetben lehetne élni, ha a kérelmező bizonyítani tudja az időszaki sajtóban megjelent pontatlan vagy megtévesztő állítás kijavításához fűződő jogos érdekét.
- A válasz megjelentetésére megszabott határidőt meg kellene hosszabbítani, például 8 napra.
- A helyreigazítás és válasz elutasításának feltételeit ki kellene terjeszteni azokra az esetekre, amikor például a válasz hosszabb annál, mint ami feltétlenül szükséges az eredeti hiba kijavításához, amikor a válasz aránytalan, törvénytörő, vagy más személyek jogait sérti, vagy új tényeket állít, vagy már megtörtént a helyreigazítás, amely az érdeksérelmet orvosolta, vagy azok esetek is, amikor az eredeti tényállítást fontosabb és jogos közérdek indokolta.
- A válasz terjedelmét kifejezetten korlátozni kellene arra, amit szükséges kijavítani az eredeti állításban.
- A törvénynek kifejezetten tartalmaznia kellene, hogy az állam és a közszervek nem élhetnének a helyreigazítás és válasz jogával.
- El kellene törölni pénzbeli elégtétel követelésének jogát a helyreigazítás vagy válasz megjelentetésének törvénytelen elutasításáért
- Azt az előírást, hogy a helyreigazítást vagy választ az eredeti állítással „egyenértékű helyen és azonos betűvel (betűtípussal)” kell megjelentetni, fel kellene cserélni azt követelő előírással, hogy összevethetően fontos helyen jelenjenek meg.
- A helyreigazításhoz és válaszhoz kapcsolódó szöveg megjelentetésének tilalmát az újságok számára el kellene távolítani (a törvényből).

A kormányzati törvénytervezet 7. §-ának rendelkezései a helyreigazításról és 8. §-ának rendelkezései a válaszról átfedik egymást, miközben alkalmazásuk különbözik, amelynek következtében az érintett személy jogának érvényesítése nehezedhet és a jogrend áttekinthetősége csökkenhet.

A Cseh Köztársaság hatályos sajtótörvényében, de az európai közösség és az Európai Unió dokumentumaiban is alkalmazást nyer a válasz jogintézménye, amely tartalmában alapvetően azonos a helyreigazítás és a válasz jogával ezért szükséges – tekintettel az újságírói hagyományokra (szokásjogra) – egyszerűsítés, a feltételek egységesítése és (a laikus polgárok számára) a jogalkalmazás áttekinthetőbbé tétele, amelyet ebben a módosító javaslatban előterjesztünk.

A kormányzati törvénytervezet 7. §-ának 4. bekezdése a helyreigazítás és a 8. §-ának 4. bekezdése a válasz vonatkozásában nem egységes terminológiát tartalmaz, minthogy ebben a dologban nincs (elfogadott) formai standard – az Európai Parlament és Európai Tanács 2004. 4. 30-ai ajánlása ennek szabályozását a tagállamok hatáskörébe utalja –, ezért szükséges sajtó viszonyainkból és eddigi bevett szokásainkból kiindulni, főleg azért, mivel a demokratikus alapelveknek nincsenek olyan erős hagyományai, hogy átvehessük a francia hagyományos szabályozást.

A 8 napos határidő a helyreigazítás közlésére a jelenleg hatályos sajtótörvényben szerepel, valamint a környező országokban is azonos határidők szerepelnek a helyreigazítás és válasz összevont jogintézményeiben – például a cseh és a német jogban.

Fontos a válasz terjedelmének pontos meghatározása, amelynek a kifogásolt tényállítással kell arányban állnia és nem a kifogásolt tényállítást tartalmazó újságírói szöveg egészével. A kormányzati törvényjavaslat aránytalanul nagy teret biztosít a helyreigazítást (választ) kérelmezőnek, mikor a 8. § 3. bekezdésében úgy rendelkezik, hogy „a válasznak terjedelmében arányban kell állnia a szöveggel, amely a tényállítást tartalmazza”, amely rendelkezés lehetővé teszi a hangoztatott céltól, – a válasz jogának biztosításával a nyilvánosság jobb tájékoztatása – eltérő célok érdekében való visszaélést.

Szükséges, hogy a tervezett jogi szabályozásból kikerüljenek azok a rendelkezések, amelyek ellentétben állnak az alkotmánnyal. Erre a súlyos problémára nemcsak az ellenzék, hanem a parlament jogászai is rámutattak. Ellentmondásos és alkotmányellenes a 8. § 5. bekezdése, amely a kiadónak megtiltja a közölt válaszhoz kapcsolódóan értékelést tartalmazó szöveg megjelentetését, mégpedig a sajtótermék vagy hírügynökségi hírlevél más helyén sem, amely rendelkezés az Alkotmány 26. cikkelyét sérti.

A 7. § 1. bekezdése meghatározza, mikor keletkezik jog (jogosultság) helyreigazításra és válaszadásra. A módosító javaslatunkban pontosítjuk ezt a meghatározást úgy, hogy amennyiben „*valótlan, nem teljes, pontatlan vagy a valóságot torzító tényállítás*”-ról van szó, keletkezik jog a helyreigazításra és válaszra. Ezt a pontosítást fontosnak, és a gyakorlat számára jelentősnek tartjuk azon okból, hogy a médiumok ne utasíthassák el a helyreigazítás és válasz iránti kérelmet azzal, hogy az általuk közölt állítások nem kimondottan valótlanak, csupán a szövegkörnyezetből kiragadottak, vagyis nem teljesek. Úgy kell a feltételeket egyértelművé tenni, hogy a főszerkesztő csak a kimondottan igaz állításokra érkezett reakciókat utasíthassa el.

9. § 3. bekezdés: a helyreigazítás vagy válasz megjelentetése iránti kérelem benyújtására az eddigi eredeti szabályozásban a kifogásolt közlemény közlésétől számított 60 napos határidő szerepelt. Habár a kormányzat azzal védelmezi a sajtótörvény tervezetét, hogy a „polgároknak” lehetőséget akar biztosítani a válaszra, a gyakorlatban azonban ezt megnehezíti számukra.

A szakmai vitákban eddig inkább annak lehetősége merült fel, hogy a 60 nap kevés, mivel az egyszerű polgár, akinek nem állnak rendelkezésére politikai- és párt stábok és nem követi figyelemmel a sajtó teljes spektrumát, gyakran elkerüli figyelmét az ilyen információ. A szakmai viták fényében ennek a határidőnek a lerövidítését 30 napra abszurdnak, megalapozatlannak és a kormány deklarált céljával ellentétesnek tartom.

A kormányzati törvénytervezet utólagos közleménnyel kapcsolatos rendelkezéseit ki kell egészíteni azzal, hogy „jogerős döntés, amely közhatalmi szerv előtt folyó személy elleni eljárást zárt le”.

A személyes adatok védelméről szóló 2007. évi 428. törvény 8. §-ának 3. bekezdése szerint személyes adatok feldolgozását a büntetőjogi, szabálysértési jogi vagy polgári jogi előírások megsértésével, valamint a jogerős ítéletek vagy határozatok végrehajtásával kapcsolatosan csak olyan személy végezheti, akinek ezt külön törvény megengedi, vagyis a rendőrség, ügyészség vagy kerületi hivatalok, amelyek a szabálysértéseket tárgyalják. Elfogadhatatlan az utólagos közlemény kérelmének feltételül szabni a jogerős döntés csatolását, amely a személyes adatok sajátos kategóriája, ezért a módosító javaslatban ez a feltétel kimaradt.

7. Az eddigi 11. § 12. §-ként van jelölve:

Jogszabály szerkesztési módosítás

8. Az eddigi 12. § 13. §-ként van jelölve és az új 13. § 1. bekezdésének a) pontja ki van hagyva és a b) pontként való megjelölés el van hagyva

Az új 13. § 1-3 bekezdései a következőképpen hangzanak:

- 1) A minisztérium az időszaki sajtótermék kiadóját vagy hírügynökséget a 6. § 1. bekezdésében meghatározott kötelezettségek megsértése esetén legfeljebb 50 000 Sk-ra bírságolja.
- 2) A minisztérium az időszaki sajtótermék kiadóját
 - a) a 6. § 2. vagy 3. bekezdése szerinti kötelezettségek megszegése esetén legfeljebb 30 000 Sk-ra
 - b) a 12. § 8. bekezdése szerinti kötelezettségek megszegése esetén legfeljebb 10 000 Sk-ra bírságolja.
- 3) A minisztérium a hírügynökséget a 6. § 4. bekezdésében meghatározott kötelezettségek megsértése esetén legfeljebb 30 000 Sk-ra bírságolja.

Indoklás

A kormányzati törvénytervezet 12. §-e 1. bekezdésének a) pontja végrehajtó szervet (minisztérium, miniszter) hatalmaz fel arra, hogy bírságot szabjon ki a törvénytervezet 6. §-e 1. bekezdésében felsorolt tartalmi korlátozások megsértése esetén, amellyel ellentétbe kerül a régóta fennálló nemzetközi standardokkal, amelyek szerint a sajtót csak független szervek - a bíróságok rendszabályozhatják.

Mivel – az EBESZ ajánlásai alapján – ez a módosító javaslat a 2. pontban a 6. § 1. bekezdésének elhagyásával eltörölné a sajtó tartalmi korlátozását, a végrehajtó szervek ehhez kapcsolódó hatásköre tárgyaltanná válik. Ezekkel a módosításokkal kapcsolatosan szükséges jogszabály szerkesztési módosításokat is eszközölni az új 13., vagyis a kormányzati törvénytervezet 12. §-ében.

6. A sajtótörvény alkotmányossági felülvizsgálatát kérvényező beadvány rövid ismertetése

Az SDKÚ és a Magyar Koalíció Pártja képviselőinek kezdeményezése nyomán, a szükséges számú képviselői aláírással 2008. szeptember 26-án az Alkotmánybíróság elé került a vitás rendelkezéseket tartalmazó sajtótörvény alkotmányossági felülvizsgálatát kérvényező beadvány, amelyet egy sajtójoggal foglalkozó neves jogász, **Josef Vožár**, a Szlovák Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének igazgatóhelyettese készített elő.

Ebben kifejtett nézetük szerint, a sajtótörvény alábbi rendelkezései nem állnak összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 26. szakaszának 4. bekezdésével és az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. cikkelyének 2. bekezdésével, valamint a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 13. szakasza 4. bekezdésének első mondatával.

- a) a 4. § 1-4. bekezdése, amely az időszaki sajtótermék kiadója, a sajtóügynökség és ezek alkalmazottainak a hírforrással kapcsolatos hallgatási kötelezettségét szabályozza, amennyiben ezt a hírforrás – természetes személy – kéri;
- b) a 7. § 1. bekezdése, amely a helyreigazítási kötelezettség keletkezésének feltételeit szabályozza;
- c) a 8. § 1. bekezdésének második mondata, amely a helyreigazítási jog és válaszadási jog kapcsolatát szabályozza;
- d) a 10. §. 4. bekezdése, amely a helyreigazítás, a válasz vagy az utólagos közlemény megjelentetését hiába kérvényező természetes személy részére nyújtandó, az időszaki sajtótermék kiadóját vagy sajtóügynökséget terhelő, a megjelentetés elmulasztásáért kiszabott előre meghatározott összegű (50-150 ezer SK) arányos pénzbeli elégtételt szabályozza.

II.

A felsorolt jogintézmények, jelenlegi alakjukban beavatkozást jelentenek az időszaki sajtótermékek kiadóinak (lapkiadók) és sajtóügynökségek véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jogába, mivel ezek az alapvető jogok nemcsak a természetes, hanem a jogi személyeket is megilletik. Eddigi ítélkezési gyakorlatában a Szlovák Köztársaság Alkotmánybírósága már meghatározta a véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jog egyes részjogosultságait a következőképpen: „ *A véleménynyilvánításhoz való jog az ember számára lehetővé teszi érzelmeinek, gondolatainak és nézeteinek kimondását vagy elhallgatását. Az eszmék vagy információk fogadásához, kereséséhez vagy terjesztéséhez való jog által mindenki számára lehetővé válik tájékozódni, információkat megszerezni és az információkat feldolgozni saját és mások szükségletére, mivelhogy az Alkotmánnyal összhangban e jogba beletartozik az információk további terjesztéséhez való jog is.*“⁴

Tekintettel a számos létező részjogosultságra, melyek lefedik sok, ha nem az összes fázisát és megjelenését a kommunikáció tárgya (információ, érzelem, gondolat, nézet, stb.) és alanya (a kommunikáció kezdeményezője, címzettje, befogadója) közötti kapcsolatnak, mint

⁴ Nález zo dňa 12. mája 1997. sp. zn. II. ÚS 28/96, Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu SR 1997, s. 105.

a véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jog részei, nézetünk szerint helyénvaló a fentebb felsorolt jogintézményeket a lapkiadók és sajtóügynökségek és ezek alkalmazottainak véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jogába történő beavatkozásnak tekinteni.

Ha ugyanis a lapkiadónak, sajtóügynökségnek és a sajtótörvény 4 § szerinti hallgatási kötelezettség mellett ezek alkalmazottainak is, a sajtótörvény által előírt kötelezettsége keletkezik (helyreigazítást közölni, a megjelentetés elmulasztásáért pénzbeli elégtételt fizetni a kérvényezőnek, hallgatási kötelezettség a hírforrással kapcsolatosan), nyilvánvaló, hogy ezen kötelezettségek keletkezéséhez a véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jog keretébe tartozó egyes részjogosultságok (cikk közlése, helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény nem közlése, információ elfogadása és terjesztése természetes személytől-hírforrástól) részükről történő gyakorlása következtében került sor.

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya 26. szakaszának 4. bekezdése és az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. cikkelyének 2. bekezdése megfogalmazzák a feltételeket, amelyek fennállása esetén a véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jog korlátozása lehetséges:

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya 26. szakaszának 4. bekezdése szerint:

„A szólásszabadságot és az információk keresésének és terjesztésének jogát törvénnyel lehet korlátozni, amennyiben az a demokratikus társadalomban elkerülhetetlen mások jogainak és szabadságának védelmére, az állam biztonságára, a közrendre, valamint a közegészségre és közérdekre tekintettel.“

Az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdése szerint:

„E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.“

Mindkét idézett rendelkezésből következik, hogy első, alaki feltétele a véleménynyilvánítás szabadságába és tájékoztatáshoz való jogba történő beavatkozás, korlátozás megengedhetőségének, hogy törvényben, vagy meghatározott szintű általánosan kötelező jogszabályi előírásban, vagy ennek alapján valósuljon meg. A véleménynyilvánítási szabadságba és tájékoztatáshoz való jogba történő fentebb felsorolt összes beavatkozás ennek a feltételnek első ránézésre megfelel, mivel ezek a lapkiadókat, sajtóügynökségeket és ezek alkalmazottait terhelő kötelezettségek keletkezésének feltételei a sajtótörvényben vannak szabályozva.

Második, tartalmi feltétele a véleménynyilvánítás szabadságába és tájékoztatáshoz való jogba történő beavatkozás, korlátozás megengedhetőségének az a követelmény, hogy a beavatkozásra olyan közérdekből kerüljön sor, amelyek a Szlovák Köztársaság Alkotmánya

26. szakaszának 4. bekezdése és az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdésében taxatíván felsorolva, miközben ennek a feltételnek teljesüléséhez elegendő egyetlen közérdekű indok felmutatása a felsoroltak közül. Bár a tagállamok bizonyos szabadsággal rendelkeznek annak meghatározása során, hogy egy bizonyos közérdekű ok fennáll-e, amely indokolja a véleménynyilvánítás szabadságába és tájékoztatáshoz való jogba történő beavatkozást, ilyen ok csak az Alkotmány 26. szakaszának 4. bekezdésében és az egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdésében szereplő ok lehet, más indokból történő beavatkozás nem megengedett, mégha egyébként közérdekről is lenne szó.⁵

Végül harmadik feltétele a véleménynyilvánítás szabadságába és tájékoztatáshoz való jogba történő beavatkozásnak, - szintén tartalmi jellegű -, az a követelmény, hogy a beavatkozás szükséges intézkedéseknek minősüljön a demokratikus társadalomban egy meghatározott, legitím közérdekű cél elérése érdekében és hogy ehhez a célhoz viszonyítva arányos legyen. Az Európai emberjogi bíróság ellenőrzésének tárgya e szempontból annak vizsgálata, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába és tájékoztatáshoz való jogba történő beavatkozás tagállam által hivatkozott indokai relevánsak és elégségesek-e.⁶

⁵ Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky, Komentár, 2. vydanie. Šamorín, Heureka 2007, s. 269 a 280.

⁶ Například rozhodnutie zo dňa 27.11.2007 Tillack c. Belgicko, s'ťažnosť č. 20477/05, bod 60.

1. sz. melléklet

JUDr. Jozef Vozár, CSc.
Ügyvéd
Kamenárska 17a
821 04 Pozsony
Szlovák Köztársaság

Ügyvédi iroda

Telefon: 00 421 2 482 000 68
Fax: 00 421 434 252 40
Mobil: 0905 429 211
e-mail: vozar @ak-vozar.sk

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybírósága

Fő utca, 110
042 65 Kassa

Beadványtevők: A Szlovák Nemzeti Tanács képviselőinek csoportja (a beadványt kezdeményező képviselők névjegyzéke, saját kezű aláírásukkal együtt, jelen beadvány 1. számú mellékletében található).

Jogi képviselő: JUDr. Jozef Vozár, CSc.

A Szlovák Ügyvédi Kamara által az 1655. szám alatt bejegyezve.

BEADVÁNY

felülvizsgálat megindításáról a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által meghozott, Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvény (sajtótörvény) 4 §, 1-4. szakaszával, a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 13. szakasz, 4. mondatával és 26. szakasz 4. bekezdésével, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. szakasz, 2. bekezdésével kapcsolatban

a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 125 cikkely 1. bekezdés a) pontja alapján.

A Szlovák Nemzeti Tanács 2008. április 9-én elfogadta Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvényt (sajtótörvény), amely a Szlovák Köztársaság Törvénytárában 167/2008 szám alatt jelent meg és 2008. június 1-én lépett hatályba.

Nézetük szerint, a sajtótörvény alábbi rendelkezései nem állnak összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 26. szakasz 4. bekezdésével és az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye (a továbbiakban „Egyezmény”)⁷ 10. szakasz 2. bekezdésével, valamint a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 13. szakasz 4. bekezdésének első mondatával.

- a) a 4. § 1-4. szakasz, amely az időszaki sajtótermék kiadója, a sajtóügynökség és ezek alkalmazottainak a hírforrással kapcsolatos titoktartási kötelezettségét szabályozza, amennyiben ezt a hírforrás – természetes személy – kéri;
- b) a 7. § 1. szakasz, amely a helyreigazítási kötelezettség keletkezésének feltételeit szabályozza;
- c) a 8. § 1. szakasz második mondata, amely a helyreigazítási jog és válaszadási jog kapcsolatát szabályozza;
- d) a 10 §. 4. szakasza, amely a helyreigazítás, a viszontválasz vagy az utólagos közlemény megjelentetését hiábavalóan kérvényező természetes személy részére nyújtandó, az időszaki sajtótermék kiadóját vagy sajtóügynökséget terhelő, a megjelentetés elmulasztásáért kiszabott előre meghatározott összegű (50-150 ezer SK) arányos pénzbeli elégtételt szabályozza.

II.

Az idézett jogintézmények jelen formájukban beavatkozást jelentenek a időszaki sajtótermékek kiadóinak és a hírügynökségek szabad véleménynyilvánítási szabadságához és az információkhoz való hozzáféréshez fűződő jogaiba, miután ezek az alapvető szabadságjogok nem csupán a természetes személyeket illetik meg, hanem a jogi személyeket is. A Szlovák Köztársaság Alkotmánybírósága ugyanis eddigi ítélkezési gyakorlata során a következőképpen jelölte ki a véleménynyilvánítás szabadságára és az információkhoz való hozzáférésre vonatkozó részjogosultságok törvényi kereteit:

„A véleménynyilvánítás szabadsága az egyén számára lehetővé teszi érzéseinek, gondolatainak és nézeteinek kifejtését, illetve elhallgatását. Az eszmék és információk befogadásáról, feltárásáról és terjesztéséről szóló törvény mindenki számára lehetővé teszi, hogy az információkról tudomást szerezzen, azok fölött személyesen rendelkezzen, az információkat mind ön maga, mind mások számára feldolgozza, ugyanis az Alkotmánnyal összhangban e jogba beletartozik az információk további terjesztéséhez való jog is.”⁸

⁷ A Szövetségi Külügyminisztérium jelentése, 209/1992 Zb., a Szlovák Köztársaság Külügyminisztériumának jelentése, 79/1994, a Szlovák Köztársaság Alkotmánya, 15c szakasz, 1. bekezdés.

⁸ A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának határozata, 1999. március 11., sp.zn. PL. ÚS 15/98, A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának határozat- és állásfoglalás-gyűjteménye 1999, 44-45. oldal.

Tekintettel a számos részjogosultság meglétére, melyek lefedik a kommunikáció tárgya (információ, érzés, gondolat, nézet, ...) és alanya (a kommunikáció kezdeményezője, a kommunikáció címzettje, a kommunikáció befogadója, ...), mint a véleménynyilvánítás szabadsága és az információkhoz való hozzáférés alkotóelemei közötti kapcsolat legtöbb, ha nem az összes, fázisát és megnyilvánulási formáit, véleményünk szerint helyénvaló feltételezni, hogy az idézett jogintézmények beavatkoznak a időszaki sajtótermékek kiadóinak és hírügynökségeknek, valamint azok alkalmazottainak szabad véleménynyilvánítási szabadságához és az információkhoz való hozzáféréshez fűződő jogaiba. Amennyiben ugyanis a lapkiadónak, sajtóügynökségnek és a sajtótörvény 4 § szerinti titoktartási kötelezettség mellett ezek alkalmazottainak is, a sajtótörvény által előírt kötelezettsége keletkezik (helyreigazítást közölni, a megjelentetés elmulasztásáért pénzbeli elégtételt fizetni a kérvényezőnek, hallgatási kötelezettség a hírforrással kapcsolatosan), nyilvánvaló, hogy ezen kötelezettségek keletkezéséhez a szabad véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jog keretébe tartozó egyes részjogosultságok (cikk közlése, helyreigazítás, válasz vagy utólagos közlemény nem közlése, információ elfogadása és terjesztése természetes személytől-hírforrástól) részükről történő gyakorlása következtében került sor.

Mind a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. szakasz. 4. bekezdése, mind az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése olyan feltételeket teremtenek, melyek teljesítése esetén korlátozódhat a szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés joga.

A Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. szakasz. 4. bekezdésének rendelkezése szerint:

„A megnyilatkozás szabadságát és az információkhoz való hozzáférést, illetve azok terjesztését abban az esetben lehet törvényileg korlátozni, amennyiben a demokratikus állam szempontjából olyan elkerülhetetlen intézkedésekről van szó, melyek a mások jogainak és szabadságának védelméhez, az állam biztonságának, a közrend, illetve a közegészség és közérkölc fenntartásához szükségesek.”

Az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdése szerint:

„E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankciónak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargások vagy a bűnözés megelőzése, a közegészség vagy közérkölc védelme, mások jó hírnevének vagy jogainak védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.”

Mindkét idézett rendelkezésből következik, hogy a szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés korlátozásának első, formális feltétele, hogy a megnyilatkozás szabadsága és az információkhoz való hozzáférés terén megvalósuló beavatkozás, illetve korlátozás törvényi úton, vagy meghatározott szintű, általánosan kötelező

érvényű törvényi előírás alapján menjen végbe.⁹ Ezt a feltételt a megnyilatkozás szabadsága és az információkhoz való hozzáférés terén megvalósuló beavatkozás tekintetében a beadványunk I. részében felsoroltak nyilvánvalóan teljesítik, miután a fentiekben részletezett kötelezettségek az időszaki sajtótermékek kiadóinak és a hírügynökségeknek, valamint azok alkalmazottainak vonatkozásában a sajtótörvény által rendezettek.

A szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés terén való beavatkozás második, tartalmi vonatkozású feltétele, hogy a beavatkozásra olyan, közérdekű okokból kerüljön sor, melyet a Szlovák Köztársaság alkotmánya 26. szakasz. 4. bekezdése, illetve az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése taxatív felsorol, miközben ennek a feltételnek teljesüléséhez elegendő egyetlen, a közérdekre hivatkozó okot igazolni. Noha a tagállamok bizonyos szabadságot élveznek annak megállapítása terén, hogy egy bizonyos közérdekű indok fennáll-e, amely indokolja a szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés terén való beavatkozást, ilyen ok csak az Alkotmány 26. szakaszának 4. bekezdésében és az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdésében szereplő ok lehet, más indokból történő beavatkozás nem megengedett, mégha egyébként közérdekről is lenne szó.¹⁰

Végezetül, a szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés terén történő beavatkozás harmadik feltétele, amely ugyancsak tartalmi természetű, az a követelmény, hogy a beavatkozás olyan intézkedés legyen, amelynek meghozatala szükséges a demokratikus társadalom által a közérdek céljai szempontjából meghatározott legitím célok érdekében, emellett pedig, hogy az említett legitím közérdeket szolgáló célok vonatkozásában arányos legyen. Az Európai emberjogi bíróság ellenőrzésének tárgya e szempontból annak vizsgálata, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába és az információkhoz való hozzáférés jogába történő beavatkozás tagállam által hivatkozott indokai relevánsak és elégségesek-e.¹¹

Meg vagyunk győződve arról, hogy a időszaki sajtótermékek kiadóira és a hírügynökségekre, valamint azok alkalmazottaira vonatkozó titoktartási kötelezettségeket, amennyiben azt természetes személy – az információforrás –szorgalmazza, a törvényhozó mind az információs források, mind azok tartalma vonatkozásában nem korlátozta az Alkotmány alapvető szabadságjogokra vonatkozó 13. szakasz. 1. bekezdésének megfelelően, következésképpen az idézett titoktartási kötelezettség meghatározása révén beavatkozott az újságíró alapvető jogába azzal kapcsolatban, hogy megőrizze a megszerzett információk forrásának titkosságát, mint az információhoz való hozzáférés jogának elidegeníthetetlen részét.

Nincs kétség afelől, hogy a médiainformációk forrásainak védelme közérdeknek minősül. A Strassbourgi Bíróság ezzel kapcsolatban folyamatosan hangsúlyozza:

„Az újságírók információs forrásainak védelme a sajtószabadság egyik alappillére. Ennek hiánya elretentheti az újságírók hírforrásait attól, hogy segítsenek a sajtónak a közvélemény tájékoztatásában a közérdeket érintő kérdések tekintetében. Ennek következtében a sajtó

⁹ Például: a Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának idézett, 1999. március 11-én kelt állásfoglalása, 46. oldal

¹⁰ Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky, Komentár, 2. vydanie. Samorín, Heureka 2007, 269-280. (Drgonec, J.: A Szlovák Köztársaság alkotmánya, Kommentár, 2. kiadás, Somorja, Heureka, 2008, 269-280. oldal)

¹¹ Például: döntés a Tillack c. Belgium ügyében, 2007.11.27. 20477/05 számú panasz, 5. pont

kevésbé lenne képes betölteni a „házőrző kutya” nélkülözhetetlen szerepét, ezáltal csökkenne a lehetséges pontos és hiteles információk közvetítésére.”¹²

Miután az újságírók információs forrásainak védelme közérdek, nehéz elképzelni, hogy ez a közérdek szembe lehetne állítható a véleménykifejtés szabadságával és az információkhoz való hozzáférés jogával, s hogy mindezzel indokolni lehetne a időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek, valamint azok alkalmazottai véleménynyilvánítási szabadságát és az információkhoz való hozzáférésre vonatkozó jogának korlátozását. Épp ellenkezőleg: az újságírók információs forrásainak védelme az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény szerint elválaszthatatlan a véleménynyilvánítási szabadságtól és az információkhoz való hozzáférés jogától.

„... az újságírók azon joga, hogy megőrizték forrásaik titkosságát nem tekinthető csupán privilégiumnak, amelyet a források törvényességének, vagy törvénytelenységének függvényében ismernek el, vagy vannak meg, hanem az információhoz való hozzáférés lényegi kritériumának.”¹³

Pontosabb lenne talán úgy fogalmazni, hogy **az információforrással kapcsolatos titoktartási jog tartalmi jellegű**, elidegeníthetetlen része azon (az információkhoz való hozzáférés jogának részét képező) **részjogosultságnak/részjogosultságoknak, melyek végrehajtása során, vagy a végrehajtás következtében az újságíró olyan helyzetbe kerülhet, amikor ezt a jogot szükséges lenne érvényesíteni.** Nyilvánvaló, hogy ezen részjogosultságok közé tartozik **az információ elfogadásának joga** (az újságíró elfogadta a forrástól az információt), esetleg **az információ elfogadásának jogából következően az információ terjesztésének joga** (az újságíró elfogadta a forrástól származó információt és közzé tette azokat). **Az újságíró mindegyik esetben olyan helyzetbe kerülhet, amelyben élni kíván a megszerzett, illetve a megszerzett és közzétett információkkal kapcsolatos titoktartási jogával** (a magánjogi és közjogi alanyok arra irányuló kísérletei esetén, hogy a megszerzett és közzé tett információk információs forrásainak személyazonosságát felfedjék). Az idézetekből logikusan következik, hogy az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. cikkelyének 2. bekezdésében foglaltak szerint az újságírót az információs jog elidegeníthetetlen részeként megilleti az információforrás titokban tartásának joga.

Mind az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény idézett állásfoglalásából, mind azon kapcsolatok és érdekek logikájából, melyek az újságíró és az információforrás között jöhetnek létre az információszerzés, illetve információközlés során, s amivel kapcsolatban felmerülhet az információforrás titokban tartása, egyértelműen következik, hogy **az újságíró rendelkezik az információforrással, vagy a feltárt és terjesztett információkkal kapcsolatos titoktartás jogával, amely jog magába foglalja annak lehetőségét is, hogy vagy titokban tartsa, vagy nyilvánosságra hozza informátora személyazonosságát.**

Kérdés, hogy az újságírónak, illetve munkáltatójának (a időszaki sajtótermékek kiadói és hírügynökségek) jogában áll-e nem csupán az informátorok kilétének titokban tartása (olyan magánjogi, vagy közjogi alanyokkal szemben, akiknek érdekükben állna a feltárt, illetve a feltárt és közzétett információk forrásainak felfedése), de az informátoroktól kapott

¹² Például: az idézett Tillack c. Belgium döntés, 53. pont.

¹³ Például: az idézett Tillack c. Belgium döntés, 65. pont.

információk tartalmának titokban tartása is. A sajtótörvény 4. § lényege ugyanis nem csupán az újságíró jogainak, hanem az újságíró, illetve munkáltatója (a időszaki sajtótermékek kiadói és hírügynökségek) kötelességeinek meghatározása az informátorokkal és a feltárt információk tartalmi vonatkozásaival kapcsolatos titoktartás tekintetében – amennyiben ehhez az informátor ragaszkodik.

A sajtótörvény 4. § 1. szakasz. értelmében az érintett személyek (a időszaki sajtótermékek kiadói és hírügynökségek, valamint azok alkalmazottai) kötelesek:

„az időszaki sajtótermékekben és hírügynökségi tudósításokban nyilvánosságra hozott információforrások és információk tartalmának titkosságának oly módon való megőrzésére, hogy amennyiben az információt szolgáltató természetes személy azt kéri, ne lehessen az információforrás személyazonosságát kideríteni, valamint az információforrás személyazonosságának felfedése ne sértse harmadik személyek jogait;...”

A időszaki sajtótermékek kiadóinak és hírügynökségeknek, valamint azok alkalmazottainak ezen szubjektív kötelessége megfelel az információt nyújtó természetes személy szubjektív jogának, miközben ez a jog oly módon jellemezhető, amely arra irányul, hogy **amennyiben az információt szolgáltató természetes személy azt kéri, a időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek, illetve azok alkalmazottai úgy járjanak el egyéb szubjektumokkal szemben, hogy az információt szolgáltató természetes személy személyazonossága ne kerüljön felfedésre.** Ezzel a szubjektív joggal élhet mind az információt szolgáltató természetes személy (a sajtótörvény 4 § 1. bekezdése, a pontosvessző előtt), mind annak közeli rokonai az információt szolgáltató természetes személy halála után (a sajtótörvény 4 § 2. bekezdése, a pontosvessző után).

Nyilvánvaló tehát, hogy míg az újságírónak joga van a feltárt információk forrásainak titokban tartására, az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény interpretációja szerint az újságíró számára biztosított annak lehetősége is, hogy a feltárt információk forrásait vagy titokban tartsa, vagy nyilvánosságra hozza, addig a sajtótörvény 4. § elrendeli, hogy amennyiben az információt szolgáltató természetes személy kéri, az újságíró és alkalmazója (a időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek) az informátor személyazonosságát tartsa titokban, amivel az újságíró és alkalmazója azon jogát kérdőjelezi meg, hogy az információforrás személyazonossága nyilvánosságra hozható legyen.

Az említett két jogi norma közötti ellentét feloldását véleményünk szerint az Alkotmány 13. szakasz. 4. bekezdés első sora tartalmazza:

„Az alapvető szabadságjogok korlátozása esetén tekintettel kell lenni annak lényegére és szellemére.”

Az újságíró joga arra, hogy információforrása személyazonosságát vagy megőrizze, vagy nyilvánosságra hozza az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 1. bekezdése alapján elsősorban azt eredményezi, hogy az Egyezmény idézett rendelkezése olyan cselekvési tilalmat implikál, amely lehetetlenné tenné a szóban forgó

foglalkozás üzését¹⁴, miután ebben az esetben a cselekvési tilalom lehetetlenné teszi bármelyik lehetséges alternatíva realizálását (vagy megtartani a személyazonosság titkosságát, vagy nyilvánosságra hozni azt). Miután a sajtótörvény 4. § kizárja – amennyiben azt az információt szolgáltató természetes személy kéri – az egyik alternatívát azok közül, melyeket az újságíró számára az egyezmény 10. szakasz. 1. bekezdése garantál, az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény interpretációja szerint ezzel beavatkozik az újságíró jogának lényegébe és szellemébe a tekintetben, hogy titokban tarthassa információs forrása személyazonosságát. Nem kétséges, hogy amennyiben az újságíró azon joga, hogy információs forrását titokban tartsa éppen abban áll, hogy jogában áll választani a között az alternatíva között, hogy információs forrása személyazonosságát vagy eltitkolja, vagy nyilvánosságra hozza, a jogi norma – az információt szolgáltató természetes személy kérése esetén – az alternatívák egyikét elvitatja, beavatkozva ezzel az újságíró azon alapjogába, hogy információs forrása személyazonosságát titokban tarthassa.

Kétséges, hogy az újságírói jogok megőrzésének minősül-e, amennyiben az újságíró – saját védelme érdekében – megőrzi az információforrásával kapcsolatos titkokat, elsősorban olyan magánjogi, vagy közjogi alanyokkal szemben, akiknek érdekükben állhat az információforrások személyazonosságának felfedése, avagy, néhány esetben megőrzi a titkot magával az információforrással szemben is (például: abban az esetben, ha utóbbi az újságírónak előre megfontoltan hamis, nem teljes, vagy torz információkat szolgáltat), továbbá ha az újságíró joga természetes személyekre vonatkozó joggá változik, melynek célja a természetes személy (az információforrás) védelme nem csupán olyan magánjogi, vagy közjogi alanyokkal szemben, akiknek érdekükben állhat az információforrások személyazonosságának felfedése.

Említést érdemel ezzel kapcsolatban, hogy a cseh törvényhozás a sajtótörvény hasonló módosítása során (81/1966. számú Törvény az időszakos sajtótermékekről és egyéb tömegtájékoztatási eszközökről) amely ugyancsak az újságíró jogait rendezte az információforrás titokban tartásával kapcsolatban, mind formai, mind tartalmi szempontból ennek a jognak az egyértelmű alapértelmezését választotta, miként teljes mértékben elismerte az újságíró titoktartási jogát az információforrással kapcsolatban (16 §, 46/2000 számú törvény, az időszakos sajtótermékekkel kapcsolatos kötelezettségekről és néhány egyéb törvény változásairól – a sajtótörvény).

A fentiekre való tekintettel, álláspontunk szerint az információkhoz való hozzáférés szabadságának korlátozása a következő okokból megengedhetetlen: az időszakos sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek, valamint azok alkalmazottainak titoktartási kötelessége – amennyiben azt természetes személy, az információforrás kéri –, az információforrás, illetve az időszakos sajtótermékek kiadói, vagy a hírügynökségek által közzététel céljából megszerzett információk tekintetében beavatkozást jelent az újságíró titoktartási jogának lényegébe, ami ellentmond a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 13. szakasz, 4. bekezdés, első mondata által szabott feltételeknek.

¹⁴ Prusák, J.: Teória práva. Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, Bratislava 1995, s. 256 (Prusák, J.: Jogelmélet. A pozsonyi Komenský Egyetem Jogi Kara Könyvkiadó Részleg, Pozsony 1995, 256. oldal); Ottová, E.: Teória práva. 2. doplnené a prepracované vydanie. Samorín, Heureka 2006, s. 224 (Ottová, E.: Jogelmélet. 2. kiegészített és átdolgozott kiadás. Somorja, Heureka 2006, 224. oldal); Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, CH:Beck 1995, s. 159 (Knapp, V.: Jogelmélet, 1. kiadás, Prága, C.H.Beck 1995, 159. oldal).

II.B.

Álláspontunk szerint az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek helyreigazítással kapcsolatos kötelezettségeinek a sajtótörvény 7 § 1. szakasza szerinti megszövegezése során a törvényhozó nem teljesítette a szabad véleménynyilvánításhoz és az információkhoz való hozzáféréshez való jog módosításának második feltételét.

A sajtótörvény 7 § 1. szakasz első mondata a következőképpen hangzik:

„Amennyiben az időszaki sajtótermék, vagy hírügynökségi jelentés egy személyről olyan valóságnak ellentmondó állításokat tartalmaz, melyek alapján az érintett személyazonossága pontosan megállapítható, az érintett személynek joga van a valóságnak ellentmondó állítások helyreigazítását követelni.”

Mindebből az következik, hogy **az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek számára a helyreigazítás közreadásának egyedüli feltétele** – a valóságnak ellentmondó állítások által érintett személy azonosíthatósága, valamint a helyreigazítási igény mellett – **a korábban közzétett, valóságnak ellentmondó állítások megléte**. A sajtótörvény tervezetének indoklása (9. oldal, első bekezdés, első mondat) azt bizonyítja, hogy a törvényhozó szándéka a helyreigazítási joggal kapcsolatban (leszámítva az érintett személy azonosíthatóságának, valamint a helyreigazításhoz való jog feltételeit) csupán a valóságnak ellentmondó állításokra terjedt ki, és – szemben a válaszádához való jog esetében tapasztalattal – figyelmen kívül hagyja **a természetes személyek érzéseinek, méltóságának, illetve magánéletének, illetve a jogi személyek elnevezésének, vagy jó hírnevének megsértését** (a sajtótörvény 8. §, 1. szakasz, 1. mondat).

Az indoklás és a törvény szövege közötti ellentmondás azonban már a sajtótörvény tervezet indoklási részének következő szakaszában megjelenik, amelyben **a törvény előterjesztője** – a helyreigazításhoz való jog révén, amely a valós információkhoz való jog biztosítására irányul – **a természetes, vagy jogi személyek védelmét (nyilvánvalóan: jogvédelmét) tűzi ki célul** (9. oldal, első bekezdés, harmadik mondat). A természetes és jogi személyek jogvédelme biztosításának szándéka a helyreigazításhoz való jog révén megvalósult (különösen a természetes személyek jogvédelme és a jogi személyek elnevezésének és jó hírnevének tekintetében) a sajtótörvény tervezet indoklásának különböző részeiben is (1. oldal, negyedik bekezdés, negyedik és ötödik mondat, 3. oldal, harmadik bekezdés, negyedik mondat), noha csupán általános síkon.

A fentiekre való tekintettel felmerül tehát a kérdés, hogy **a közérdekkel kapcsolatos mely valós indokok vezették a törvényhozót abban**, hogy a véleménynyilvánítás és információhoz való hozzáférés jogába **a helyreigazítás köteletségének formájában beavatkozzon**, valamint, hogy ezek az indokok a 26. szakasz, 4. bekezdés, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése értelmében elfogadható indokoknak minősülnek-e.

Feltételezzük, hogy a helyreigazítási köteletség jelenlegi formájában való bevezetésével kapcsolatos valódi indok **azért sem irányulhatott a természetes személyek személyiségjogainak védelmére, és/vagy a jogi személyek elnevezésének és jó hírnevének biztosítására**, mert a **helyreigazítási kötelezettség feltételei között ezen jogok némelyikébe**

való beavatkozás nem szerepel. Mindez a gyakorlatban azt jelenti, hogy helyreigazítás olyan valós ténybeli megállapításokkal kapcsolatban is kérhető, melyek ugyan objektíve nem fedik a valóságot, azonban ennek ellenére egyáltalán nem járnak a természetes személyek személyiségjogainak, és/vagy a jogi személyek nevének és jó hírnevének sérelmével. Amennyiben tehát a helyreigazítási jog a sajtótörvény 7. § 1. szakaszában foglalt feltételek alapján kerülne alkalmazásra, a helyreigazításra olyan helyzetben kerülne sor, mikor a törvény által megvédeni kívántakat (a természetes személyek személyiségjogait, és/vagy a jogi személyek elnevezését és jó hírnevét) semmilyen kár nem fenyegetné. Nyilvánvaló tehát, hogy az **a természetes és jogi személyek személyiségjogainak és jó hírnevének védelmét szolgáló jogvédelem**, melyet **a helyreigazítással kapcsolatos jogintézmény** – a törvényi rendelkezés jelenlegi formájából kiindulva – **nem kíván védeni**, nem tekinthető a szóban forgó intézmény bevezetése indokául.

Ezzel kapcsolatban említést érdemel, hogy a régi sajtótörvény (81/1966. Zb. számú) is tartalmazta a helyreigazítási jogot. Ennek feltétele azonban nem csupán a közzétett adat objektív valótlanúsága volt, hanem – a valótlan adat közzététele nyomán bekövetkezett – természetes és jogi személyek jogainak sérelme is (19 §, 1. szakasz: *„Amennyiben a tömegtájékoztató eszközök olyan valótlan, vagy az igazságot eltorzító adatot tettek közzé, amely érinti az állampolgár becsületét és a szervezet jó hírnevét...”*). A fenti okokból a régi sajtótörvény 19 § alapján a helyreigazítási jog megalapozottan volt tekinthető a természetes személyek becsületét, illetve a jogi személyek jó hírnevét védő eszköznek, amely igazolta a szubjektív jogok védelmét szolgáló helyreigazítási jogintézmény létezését.

A fentiekre való tekintettel helyénvalónak tűnik az a záró következtetés, hogy a helyreigazítási jog bevezetésének valós indoka annak biztosítása, amit a sajtótörvény tervezete „a valós információkhoz való hozzáférés jogaként” definiál (9. oldal, első bekezdés, harmadik mondat).

Nyilvánvaló, hogy azon – az Alkotmány 26. szakasz, 4. bekezdése, és Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése által felsorolt –, a közérdeket szolgáló indokok közé, melyek a szabad véleménynyilvánítás és információkhoz való hozzáférés jogába való beavatkozást indokolják, „a valós információkhoz való hozzáférés joga” csupán „a mások jogainak és szabadságának védelme” (Alkotmány 26. szakasz, 4. bekezdés), illetve „a mások jogainak védelme” (Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdés) indokok közé sorolható. Az Alkotmány 26. szakasz, 4. bekezdése, és Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése által szó szerint felsorolt feltételekkel összhangban a véleménynyilvánítási szabadságba és az információhoz való hozzáférés jogába való beavatkozás csupán a „mások jogainak” védelmével, tehát a szubjektív jogok védelmének jogrendi módosításával indokolható. Arról azonban nincs tudomásunk, hogy a Szlovák Köztársaság jogrendje módosítaná „a valós információkhoz való hozzáférés szubjektív jogát”. A fentiekre való tekintettel, álláspontunk szerint „a valós információkhoz való hozzáférés joga” önmagában nem indokolja kellőképpen a szabad véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés jogába való beavatkozást, amit az Alkotmány 26. szakasz, 4. bekezdése, és Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 10. szakasz. 2. bekezdése megenged.

II.C.

Álláspontunk szerint a törvényhozó testület a válaszadás és a helyreigazítás kölcsönös viszonyáról szóló törvénymódosítás során (sajtótörvény 8 §, 1. szakasz, második mondat a pontosvessző után) figyelmen kívül hagyta a véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés jogába való beavatkozás harmadik feltételét, amely feltétel szerint a beavatkozásnak olyan intézkedésnek kell lennie, amely szükséges egy demokratikus társadalomban meghatározott legitim közérdek biztosításához.

A sajtótörvény 8 § 1. mondatának rendelkezése szerint:

„Az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek a válaszadást kötelesek térítésmentesen közzétenni; mindez nem érinti a helyreigazítási jogot.”

A hivatkozott rendelkezésből egyértelműen az következik, hogy amennyiben egy, az időszaki sajtótermékekben és hírügynökségi jelentésekben megjelent bizonyos tényállítások szempontjából érintett személy sikerrel érvényesíti válaszadói jogát, mindez egyben nem jelenti akadályát annak, hogy ugyanazon tényállítások alapján helyreigazítási jogával is élhessen. Más szavakkal, **az időszaki sajtótermékekben és hírügynökségi jelentésekben megjelent ugyanazon tényállítás alapjául szolgálhat mind a válaszadási, mind a helyreigazítási jog gyakorlásának.**

Ebben a következtetésben semmi meglepő nem lenne, amennyiben a válaszadás joga és a helyreigazítás joga eltérő célokra irányulnának. A két intézmény jogi módosításából, valamint a sajtótörvény javaslat indoklásából viszont kiderül, hogy **a válaszadás joga és a helyreigazítás joga bizonyos esetekben ugyanazon cél elérésére irányulhat.**

Amíg a helyreigazítási jog esetében **a követendő cél a valóságnak ellentmondó tényállítás kiigazítása**, arra való tekintet nélkül, hogy ezzel az érintett személyek személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogai sérültek-e, **a válaszadási jog esetében a követendő cél a bizonyos tényállítások kapcsán bekövetkezett, az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogai tekintetében bekövetkezett károk jóvátétele.** Mindemellett azonban a sajtótörvény 8 §, 3. szakasz harmadik mondata, amely a válaszadás tartalmát szabályozza a következőképpen hangzik:

„A válaszadás csupán arra a tényállításra korlátozódik, amely (az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogait sértő) tényállítást cáfolja, kiegészíti, pontosítja vagy megmagyarázza.

Mindebből az következik, hogy amennyiben a válaszadás keretei között a vitatott tényállítást nem csupán kiegészíteni, pontosítani, vagy megmagyarázni lehet, hanem egyben cáfolni is, **a vitatott tényállítás, amellyel kapcsolatban lehetséges reagálni a válaszadás közzétételének jogával, akár objektíve valótlan tartalmú is lehet.** Ezt igazolja a sajtótörvény javaslat indoklásának 11. oldal, második szakasz ötödik mondata is, mely szerint:

„A javasolt törvény szerint a válaszadási jog tárgya bármilyen (valótlan, a valóságot torzító, de akár valós) tényállítás lehet...”

A fentiekből következik tehát, hogy abban az esetben, ha az időszaki sajtótermékekben vagy hírügynökségi jelentésekben olyan nem valós tényállítás jelent meg (aminek következtében az érintett személy jogosulttá vált a helyreigazítás közzétételére), amellyel egyben sérültek az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogai is (aminek következtében az érintett személy jogosulttá vált a válaszadás közzétételére), az érintett érvényesíthetné a válaszadáshoz való jogát, amelyben cáfolhatná a valótlan tényállításokat. Nyilvánvaló ezzel kapcsolatban, hogy **a válaszadás nem korlátozódna csupán a valótlan tényállítás cáfolatára, hanem annak szerves részeként tartalmazná a valós tényállítást is.** A válaszadáshoz való jog érvényesítése azonban – a sajtótörvény vitatott, 8 §, 1. szakasza, második mondat a pontosvessző után értelmében – nem jelentené akadályát annak, hogy az érintett személy érvényesítse helyreigazítás közzétételéhez fűződő jogait is ugyanazzal a valótlan tényállítással kapcsolatban. Ez a helyreigazítás többek között tartalmazná mind a közzétett tényállítások valótlanágát, mind a valós tényállításokat (a sajtótörvény 7 §, 3. szakasz, második mondat).

A fentiek alapján megállapítható tehát, hogy a válaszadási jog és helyreigazítási jog közötti viszonyt szabályozó törvényi keret (a sajtótörvény 8 §, 1. szakasz, második mondat a pontosvessző után), alkalmat ad arra, hogy az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogait sértő valótlan tényállítások közzététele esetén az időszaki sajtótermékek kiadóinak és a hírügynökségeknek az információkhoz való hozzáféréshez fűződő jogai sérüljenek mind a válaszadás közzétételét szabályozó törvény, mind a helyreigazítás közzétételéről szóló törvény következtében, miközben a két jogintézmény együttes alkalmazása az adott esetben ugyanazon cél elérésére irányul: a valótlan tényállítás cáfolatára/valótlanágának megállapítására és a valós tényállás közzétételére.

Az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek véleménynyilvánítási szabadságába, valamint az információkhoz való hozzáférés jogába való **párhuzamos beavatkozás lehetőségét** (a válaszadás közzétételének joga és a helyreigazítás közzétételének joga) **azonos jogi tényállás esetén** (az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogait sértő valótlan tényállítások közzététele) **azonos cél elérése érdekében** (a valótlan tényállítás cáfolata/valótlanágának megállapítása és a valós tényállás közzététele) a (véleménynyilvánítás szabadságába és az információkhoz való hozzáférés jogába való) **beavatkozás szükségességét indokló feltételek tekintetében elégtelennek tartjuk** a közérdek meghatározott és legális céljai tekintetében (az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogainak védelme). Nyilvánvaló ugyanis, hogy ez, a közérdekre hivatkozva megfogalmazott cél elérhető a válaszadás közzétételének kizárólagos jogi eszközeivel is, amennyiben az idézett fejlemény megvalósul (az érintett személy személyiségi, vagy jó hírnévhez fűződő jogait sértő valótlan tényállítások közzététele).

II.D.

Álláspontunk szerint az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek számára a sajtótörvény által (10. §, 4. szakasz) kötelezővé tett kárterítés megállapítása során (50 000-150 000 SK) olyan természetes személy részére, aki eredménytelenül kérelmezte a helyreigazítást, a válaszadást, vagy az utólagos közleményt, a törvényhozó figyelmen kívül hagyta a véleménynyilvánítás és az információkhoz való hozzáférés jogába való beavatkozás harmadik feltételét, amely feltétel szerint a beavatkozásnak olyan intézkedésnek kell lennie,

amely szükséges egy demokratikus társadalomban meghatározott legitim közérdek biztosításához.

A sajtótörvény 10 §, 2. és 4. szakasza szerint:

„(2) Amennyiben az időszaki sajtótermékek kiadói, vagy a hírügynökségek egyáltalán nem teszik közzé a helyreigazítást, a választ, vagy az utólagos közleményt, avagy némely feltételt nem teljesítenek a közzététel érdekében, bíróság jogosult dönteni a helyreigazítás, a válasz, vagy az utólagos közlemény közzétételéről annak a személynek a beadványa alapján, aki a közzétételt kérte az időszaki sajtótermékek kiadóitól, vagy a hírügynökségektől.”

„(4) Amennyiben az időszaki sajtótermékek kiadói, vagy a hírügynökségek egyáltalán nem teszik közzé a helyreigazítást, a választ, vagy az utólagos közleményt, avagy némely feltételt nem teljesítenek a közzététel érdekében, az a személy, aki a közzétételt kérte az időszaki sajtótermékek kiadóitól, vagy a hírügynökségektől arányos mértékű, 500 000-150 000 SK pénzbeli kártérítésre jogosult. Az arányos mértékű pénzbeli kártérítési igényt a 2.szakaszban tárgyalt beadvánnyal együtt lehet érvényesíteni.”

A közérdekre való hivatkozás következtében, melynek védelme céljából került megállapításra az időszaki sajtótermékek kiadóira és a hírügynökségekre vonatkozó tárgyalt kötelezettség, az indoklás nem tartalmaz további részleteket. Következésképpen: a teljesítés terminológiai megjelölésére, amely a 10 § 4. szakasz első mondata alapján (arányos pénzbeli kártérítés), valamint arra való tekintettel, hogy ez az arányos pénzbeli kártérítés azon személy számára kerül megítélésre, aki hiábavalóan kérelmezte a helyreigazítást, a válaszadást, vagy az utólagos közleményt, továbbá a már idézett indoklás általános részére való tekintettel (1. oldal, negyedik szakasz, negyedik és ötödik mondat, és 3. oldal negyedik mondat) feltételezhető, hogy a közérdekre való hivatkozás mások jogainak védelmére, konkrétan a helyreigazítást, a válaszadást, vagy az utólagos közlemény közzétételét hiábavalóan kérelmező (a továbbiakban: „hiábavalóan kérelmező személyek”) személyiségi és jó hírnévhez való jogainak megvédésére vonatkozik.

A hiábavalóan kérelmező személyek számára a sajtótörvény 10 §, 4. szakasza által bevezetett arányos pénzbeli kártérítés specifikuma abban rejlik, hogy a tárgyalt arányos pénzbeli kártérítésre a hiábavalóan kérelmező személyek nem személyiségi jogaik és jó hírnevük megvédésének, (ezeket ugyanis a Polgár Törvénykönyv 13 §, 2., 3., és 19b szakaszai biztosítják), hanem kizárólag a kérelmezett helyreigazítás, válaszadás, vagy utólagos közlemény közzétételének elmaradása alapján jogosultak. A „kártérítés” fogalmával kapcsolatban egyúttal feltételezhető az is, hogy az arányos pénzbeli „kártérítés” elismerésével (a sajtótörvény 10 §, 4. szakasza alapján) a törvényhozó szándéka az volt, hogy olyasmikért szolgáltatson „kártérítést”, amit károkozásként feltételezett. Tekintettel az idézett mindkét részkövetkeztetésre feltételezhető, hogy a sajtótörvény 10 §, 4. szakasz alapján megítélt arányos pénzbeli kártérítés célja **a hiábavalóan kérelmező személyek azon kárát téríti meg, melyet számukra a kérelmezett helyreigazítás, válaszadás, vagy utólagos közlemény közzétételének elmaradása okozott.**

Ez esetben azonban hiányzik egy fontos közvetett bizonyíték, amely igazolhatná a tárgyalt feltevést, ez pedig az arányos pénzbeli kártérítés összegének olyan behatárolt kritériuma lenne

(egy szigorúan meghatározott intervallumon belül), amely alapján nyilvánvalóvá válna, hogy a kártérítés alkalmazásának célja bizonyos kártételre való hivatkozás. Ezzel kapcsolatban például szolgálhat azon kritériumrendszer, mely alapján a nem vagyoni kár pénzbeli kártérítése megállapításra kerül a Polgári Törvénykönyv 13 §, 3. szakasza alapján (a keletkezett kár és az ahhoz vezető körülmények kötelező érvénye), emellett pedig olyan kisebb kritérium-alrendszerek, melyek a törvényi kritériumok alapján az eddigi bírói gyakorlatban kerültek alkalmazásra (a kár nagysága, kiterjedése, a vele kapcsolatos visszhang, időbeli megjelenése).¹⁵ Miután sem a sajtótörvény 10§ 4. szakasza, sem egyéb határozatok **nem tartalmaznak egyetlen kritériumot sem az arányos pénzbeli kártérítés konkrét mértékével kapcsolatban (egy szigorúan meghatározott intervallumon belül) a hiábavalóan kérelmező személyek számára**, a kár mértékének meghatározására vonatkozó kritériumok teljes hiányából következően (melyek alapján a kártérítés realizálható lenne) nem lehetséges biztonsággal megállapítani, hogy az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek számára a közérdekre való hivatkozással előírt arányos pénzbeli kártérítés kötelezettségének indoka a hiábavalóan kérelmező személyek kárára vezethető vissza.

Ezzel kapcsolatban említést érdemel, hogy a francia jogrend, melyre a sajtótörvény tervezete hivatkozik (a sajtószabadságról szóló törvény, 1881. július 29.), feltételezi, hogy a helyreigazítás, vagy a viszontválasz nem teljesítése esetén kötelező az érintett személy részére egy konkrétan meghatározott pénzösszeg megfizetése, azonban nem mint a hiábavalóan kérelmező személy számára, hanem bírságként (12. szakasz, 3. bekezdés és 13. szakasz 1. bekezdés).

Noha az Európai Emberjogi Bíróságon alkalmazott bírói gyakorlat szerint elsősorban a nemzeti intézmények hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy létezik-e olyan társadalmi igény, amely indokolja a véleménynyilvánítási szabadság és az információkhoz való hozzáférés terén a beavatkozást, mindemellett ezen megítélés során tekintettel kell lenni arra is, **hogy a beavatkozás „szükségességét” (mint a beavatkozás lehetőségének harmadik feltételét) meggyőző érvek indokolják-e.**¹⁶

Véleményünk szerint az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek véleménynyilvánítási szabadságát és az információkhoz való hozzáférés jogát korlátozó azon kötelezettség, hogy a hiábavalóan kérelmező személyek számára „arányos mértékű pénzbeli kártérítést” fizessen nem meríti ki a beavatkozás szükségességével kapcsolatos feltételeket, hiszen sem az érintett törvényi szabályozásból, sem annak indoklásából, valamint egyéb vonatkozásaiból **nem azonosítható kétséget kizáróan:**

- a) a közérdek indoka, amelyre hivatkozva a beavatkozás lehetővé vált,
- b) az a kritérium, melynek alapján megállapítható lenne az arányos pénzbeli kártérítés konkrét mértéke (egy szigorúan meghatározott intervallumon belül) a hiábavalóan kérelmező személyek számára.

Miután a jogrendben bizonytalanság uralkodik az időszaki sajtótermékek kiadói és a hírügynökségek azon kötelezettségének említett két alapelemével kapcsolatban, melyek

¹⁵ Rozsudok Najvyššieho súdi SR z 28. apríla 1998, sp. Zn. 1 Cdo 89/97, uverejneny v Zbierke stanovisk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, číslo 29/2001, zosil číslo 2, s. 4. (A Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának határozatai, 1998. április 28, sp. Zn. 1 Cdo 89/97. Megjelent: A Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának és bíróságainak állásfoglalás-gyűjteménye, 2001/29. szám, 2. számú füzet, 4. oldal)

¹⁶ Lásd: az említett Tillack c. Belgium, 55. számú döntést.

alapján a hiábavalóan kérelmező személyek számára „arányos mértékű pénzbeli kártérítés” megfizetésére kötelezhetőek, a véleménynyilvánítás szabadságába és az információkhoz való hozzáférés jogába való **beavatkozás szükségessége nem bizonyított.**

III.

Tekintettel a beadványban idézett érvekre javasoljuk, hogy az Alkotmánybíróság hozza meg az alábbi határozatokat:

1. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által meghozott, Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvény (sajtótörvény) 4 §, 1-4. szakaszának határozatai nincsenek összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 13. szakasz, 4. mondatával, 26. szakasz 4. bekezdésével, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. szakasz, 2. bekezdésével.

2. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által meghozott, Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvény (sajtótörvény) 7§, 1. szakaszának határozatai nincsenek összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. szakasz 4. bekezdésével, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. szakasz, 2. bekezdésével.

3. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által meghozott, Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvény (sajtótörvény) 8§, 1. szakasz, első mondat a pontosvessző után, határozatai nincsenek összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. szakasz 4. bekezdésével, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. szakasz, 2. bekezdésével.

4. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által meghozott, Az időszaki sajtótermékekről és hírügynökségi tudósításról, valamint néhány törvény megváltozásáról és kiegészítéséről szóló 167/2008 számú törvény (sajtótörvény) 10§, 4. szakasz határozatai nincsenek összhangban a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 26. szakasz 4. bekezdésével, valamint az Európa Tanács Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 10. szakasz, 2. bekezdésével.

Pozsony, 2008. 09.16.

.....
JUDr. Jozef Vozár, CSc.

Organization for Security and Co-operation in Europe
The Representative on Freedom of the Media
Miklós Haraszti

010/08

Vienna, 18 January 2008

Mr. Jan Kubis
Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic

Your Excellency, *Dear Jan:*

I am writing to you to express my concerns about the draft Slovak Press Act.

The current draft contains sections that would severely restrict editorial independence, and would thereby go against Slovakia's international commitments to protect media freedom.

I ask your Government to withdraw the law from Parliament in its current form. I am also offering my Office's expertise to review the draft law before it is eventually presented to Parliament. A legal review could analyze the law's compatibility with international standards and commitments, and offer recommendations, while fully respecting the Parliament's ultimate responsibility for any legislation.

The draft Press Act, which I studied in two unofficial English translations, not only fails to approach the role of the media from the viewpoint of the public interest in editorial freedom. Its main aim seems to be to tighten the limits of press freedoms, and broaden the scope of journalism's legal restrictions.

The document is not compatible with Slovakia's international commitments and standards, including the European Court of Human Rights' case law. Let me mention a few key elements of compatibility that are not served or even mentioned by any provision of the draft: the State's and the judiciary's duty to maintain pluralism; the must for public personalities and for legal – especially governmental – entities to endure harsher-than-usual criticism, even good-faith factual mistakes.

I find two chapters in the draft Press Act especially worrisome.

- **Chapter 6** would ban publishers from putting out information in ways that belittle, excuse, or approve the promotion of wars, cruel and other inhuman actions, or the use of narcotics. It would also ban a similar handling of information on 'hate', based, for example, on religion, faith, political or other thinking, or any other position.

This chapter would seriously damage society's right to get information on issues of public importance. Every each word of this provision is undefined and vague – for example the terms 'information', 'promotion', 'belittling', 'hate', etc. As a result, the provision can be arbitrarily used to restrict even the mere reporting on events, facts, or opinions regarding such behaviours. This clearly transgresses the speech limitation barriers accepted by democracies and international human rights courts.

Kärntner Ring 5-7, 2.DG
A - 1010 Vienna, Austria

Telephone
+43-1-512 21 45-0

Telefax
+43-1-512 2145-9

E-mail
pim-fom@osce.org

It is especially objectionable that the draft would authorise a Government Ministry to determine 'violations' of Chapter 6, and levy fines for them. Thereby, the executive branch would be allowed to judge on social and political content of publications, and curb in fact pluralism and freedom of speech, editorial freedom, and the public's right to know. The publishers can appeal against these administrative fines only to an administrative court that could cancel the verdicts only based on violations of the formalities of the administrative procedures. Thus the judiciary branch would be practically excluded from a consideration of the merits of the claims (and the restrictive measures) by the executive branch – and all this happens in a matter that is at the heart of freedom of expression.

- **Chapter 11** would oblige publishers to allow a *response* from any natural person or legal entity if this person or legal entity finds that the published "fact statement" impacts their honour or dignity. This wording is about any fact statement, regardless if it is true. The untrue ones must be remedied by *corrections*, covered by Chapter 10. Failure to publish the response will be punished with a financial compensation, payable to the requester.

As every opinion contains a factual component, this obligation to publish responses would practically allow for the sanctioning of opinions.

This approach contradicts the accepted democratic principle that an obligation to publish corrections applies only in cases when journalists committed factual mistakes that could violate one's personality rights. Opinion, except for agitation to crimes, is a protected type of speech in democracies.

In a pluralistic democracy, laws, except the ones about public-service broadcasting, can not be used to boost "objectivity" in media outlets by forcing them to carry replies to all criticism. Laws can not aim to homogenize the content of the space retained to express opinions, or enforce editorial impartiality.

While it is welcome to require so-called internal pluralism in public-service broadcasters, and oblige them to provide for complaints mechanisms, governments must protect the uninhibited external pluralism – their right to bias, if you wish – of the private print media outlets. The reason is that the print press is not a so-called scarce medium, like broadcasting is; hence, there is no justification for restricting bias in their particular selection of opinions, or, which is the same, forcing them to publish complementary views.

If passed in its current version, the Press Act would justify politicians' limitless and arbitrary access to publicity over the heads of editors who, after several cases of application of this provision, would not dare anymore to cover public life or publish articles containing any type of political criticism.

Your Excellency,

Since you have played a key role in promoting OSCE values, I am sure that you will agree with me that governmental attempts to curb the media would endanger media democratization, a process that has only recently started in Central Europe, and that needs our strong commitment and daily support. Only independent and free media can act responsibly and fulfil their role to inform the people about issues of public importance.

I hereby kindly invite your Government to co-operate with my Office, by allowing us to submit to your authorities a legal review with recommendations prior to the debate of the draft Press Act in Parliament.

My Office will issue a press release on the above request in the coming days.

Availing myself of this opportunity, please accept, Your Excellency, the assurances of my highest consideration.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Miklós Haraszti', with a long horizontal flourish extending to the right.

Miklós Haraszti

Minister of Foreign Affairs
of the Slovak Republic

Ján Kubiš

unofficial translation

Bratislava January 2008
Ref.: 200.124/2008-KAMJ

Dear Representative on Freedom of the Media,

I confirm the receipt of your letter dated 18 January 2008, in which you express your concerns regarding the new draft Slovak Press Act.

Above all I welcome your proposal to review the draft law by experts of your Office. I would like to confirm that Slovakia will carefully listen to the opinions and arguments of your experts, which, I hope, will stem primarily from the realities within the European Union and its Member States.

However, I do not understand, why it was necessary "to break into an open door." Beyond this, prior to expert consultations you issued the press statement in which you published your objections. In addition, I received your letter at the same time as your press statement was issued, which I do not consider correct. If this procedure was meant as an instrument of pressure, I do reject it. If this is a way how to draw attention to the activities of your Office, it is in my view misplaced. I presume that the success of the OSCE institutions consists in the number of successfully argued cases, not in the number of press statements. Only the consultations considering the arguments of both sides, not the messages through the media, can bring us to desirable results.

Dear Representative, I would like to appeal to you, in the spirit of your proposal, to urgently arrange contact with the authorities of the Ministry of Culture of the Slovak Republic responsible for the draft law, in which we are ready to assist you. Prospective consultations should take place as soon as possible, as the National Council of the Slovak Republic will review the draft law during its upcoming session starting next week.

Sincerely

Signature

Mr. Mikós Haraszti
Representative on the Freedom of Media
Organisation for Security and Co-operation in Europe
Vienna

Kapcsolódó linkek

<http://www.osce.org/item/30623.html>

<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=70&release=619>

http://www.rsf.org/article.php3?id_article=25254

<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2007/100584.htm>

http://www.rsf.org/article.php3?id_article=25254

<http://www.memo98.sk/index.php?base=data/spravy/2008/1203381424.txt>